

КРАТКАЯ
ГРУЗИНСКАЯ ГРАММАТИКА,

СОСТАВЛЕННАЯ
ЗУРАВОМЪ ШАНШОВАНИ ВЪ 1737 г.,

ИЗДАНИЯ

А. И.

ВЪ ПАМЯТЬ V АРХЕОЛОГИЧЕСКАГО СЪЕЗДА ВЪ ТИФЛИСѢ.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.
ТИПОГРАФИИ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМИИ НАУКЪ
(Вас. Остр., 9 лин., № 12.)
1881.

Напечатано по определению Факультета Восточных языков.

Деканъ *В. Васильевъ*

Habent sua fata libelli.

Издава~~сь~~ ~~подъ~~ ~~Иретианъ~~ ~~Грамматикъ~~ Грузинскаго языка, составленная Зурабомъ Шанишванни въ 1737 году, и пребывающая теперь, конечно, лишь историческое значеніе, впервые дѣлается известною въ печати и грузинской литературѣ. Въ бытность свою въ Грузіи въ 1878 году, я узналъ, что въ рукахъ одного частного владѣльца въ Тифлисѣ находится небольшая рукописная грузинская грамматика, которую я въ слѣдующемъ году получилъ въ Петербургѣ и распорядился сдѣлать съ нея точную копію, послужившую основаніемъ для настоящаго изданія.

Рукописный сборникъ, который заключаетъ въ себѣ эту грамматику, имѣетъ 5 верш. длины и 4 шир. и состоитъ изъ 83 листовъ, изъ которыхъ 10 не писаны. Рукопись эта имѣетъ досчатый переплетъ, обшитый довольно поношеною кожей, писана на толстой желтоватой бумагѣ, въ которой видны гербы, изображенные водными знаками, и въ немъ мѣдвѣдь съ топоромъ. Вся рукопись писана однимъ и тѣмъ же

почеркомъ, нѣсколько косымъ гражданскимъ уставомъ. Письмо не красивое, но четкое и сличеніе его съ автографомъ (Исторія съ Географіей № 2а) пзвѣстнаго географа Вахуштїа, имѣющимся въ Азіатскомъ Музѣ Академіи Наукъ, не оставляетъ сомнѣнія, что этотъ сборникъ писанъ дѣйствительно рукою Вахуштїа, какъ онъ самъ заявляетъ объ этомъ въ Предисловіи и Послѣсловіи (стр. VII—IX, 1) этого сообрника. Сокращенія въ немъ довольно часты, заглавныя буквы писаны красными чернилами; церковныхъ буквъ вовсе не встрѣчается. Рукопись очень хорошо сохранилась. Въ нѣсколькихъ мѣстахъ бѣлые листы вырѣзаны. Въ концѣ рукописи имѣется не совсѣмъ разборчивая записъ съ текстами и цитатами изъ Свящ. Писанія. Встрѣчаются въ ней еще въ разныхъ мѣстахъ записи, сдѣланныя другимъ почеркомъ, неизвѣстнаго впрочемъ ни англературнаго, ни историческаго значенія.

Сборникъ этотъ, заключающій въ себѣ сверхъ Грамматики, еще нѣсколько трактатовъ, начипается Предисловіемъ Вахуштїа, помѣщеннымъ въ началѣ настоящаго изданія (стр. 1—2), слѣдующаго содержанія: «во имя Бога начинается первый [трактатъ]: несокоченная Грамматика на грузинскомъ языкѣ, составленная тифлисскимъ жителемъ (уроженцемъ) Зурлабомъ Шаншовани (вариантъ: Шаншоѣани) въ великомъ царствennomъ городѣ Москвѣ, въ царствованіе

самодержавной императрицы Анны Иоанновны, по повелѣнію царя Вахтанга Леонovichа въ 1737 году, 2 декабря».

«Второй [трактатъ]: по повелѣнію того же цари сдѣланъ переводъ «пяти главъ» Порфирьевыхъ тѣмъ же Зурабомъ Шаншовани въ 1736 г. Третій и четвертый [трактаты], которые помѣщены здѣсь, — это: «десять категорій» великаго философа Аристотеля и «беря-арменія» (περί ἐρμηνείας) тогоже философа философова, переведенныя тѣмъ же Зурабомъ [Шаншовани] съ армянскаго языка при содѣйствіи пишущаго эти [строки] Вахуштія. Мы оба сдѣлали [переводъ] этотъ въ теченіи Рождественскаго поста 1738 года; начали переводить съ 15 ноябрю и кончили съ сплюю и помощію Божіей 22 декабря. Всѣ тѣ, которые будете пользоваться ими (читателя, переписчики), дѣлайте это со вниманіемъ, чтобы трудъ нашъ не подвергся порицанію».

Грамматика занимаетъ, въ порядкѣ послѣдовательности, первое мѣсто въ сборникѣ и писана на 28 листахъ, или на 56 страницахъ

Слѣдующія 10 лист. занимаетъ: «Введеніе» Порфирія, ზეპირიის «შეგახილება». Затѣмъ на 20 л. мы встречаемъ переводъ «категорій» Аристотели¹⁾, кото-

¹⁾ დიდის არისტოტელის, ფილსოფოსთა ფილსოფოსისის, სტატორელის «ათნი ქებშეკუქსლებაი», ანუ

рый начинается обращением переводчика «къ любезному читателю»¹⁾). Въ этомъ обращеніи З. Шампо-

«შესმენილებანი». А въ концѣ этого трактата читаемъ: აღსრულდა «ათნი შესმენილობანი», თქმულნი დიდის არისტოტელისა, რომელი იწოდების ბერძულად კითია «კატილორისს».

1) შიმატთ კეთილ-მოყვარულ წამკითხველთა: მადლითა ღუთისათა ჭწყალობითა მისითა აღვასრულე ჭვთარგუმნე წიგნი ესე «ათი ქუჩტქმულობისა», გისა «შესმენილობისა კატილორისსა» დიდის ფილასოფოსთ ფილასოფოსისა არისტოტელისა, სომხურის ენისაგან ქართუჭლთა ენასა ზედა, ბრძანებითა ძისა ცხებუელი მეფისა ქართუჭლთასა ფასტანგ ბაგრატიონისა, სიბრძნის მოყვარულ ფასუბტისათა, და მისივე შემწეობითა, წერითა და განმარტებითა, რამეთუ არ ვიყავ ფრიად მოადგილე ქართუჭლთა ენისა, არამედ სიყვარულმან ძისა მეფისამან მიმაუოფინა ხელჰყვად და შემწეობამან მისმან აღმასრულეობინა; არა მარტივად თავით ჩემითა, არამედ ნება მოდგმითა ოროთაჲ, — რეცა თუ ორთა თვალთაგან ერთ ღივივე კვალი ხილვისამწერიოთა, უამსა მწირობისასა მოსკოვს, დედაქალაქსა, ქორთნიკონსა 1736, დეკ. 29; მეფობასა იმპერატრიცა ანნა იოანნოვნისასა. ხოლო აწ რომელინი შეემოსხვიოთ ამა ფილასოფისასა, შეიწინარებდიო ვითარცა წვდილი (წვდილსა) იგი (მას) ქუერივისაგან შთაგდებული (ძიაგდებულისა) საუფლო საუნჯესა შინა: უკუჭტთუ კეთილ-საგე-

ვანი заявляетъ, что переводъ категорій Аристотели сдѣланъ имъ съ армянскаго языка по повелѣнію «любопытнаго» царевича Вахуштіа, при его же содѣйствіи, такъ какъ самъ Шаншоваши не достаточно владѣлъ грузинскимъ языкомъ, но «любовь къ царевичу заставила его принятъ за переводъ, а содѣйствіе его дало ему возможность привести это дѣло въ исполненіе» въ Москвѣ, 20 декабря 1736 г. Затѣмъ Шаншоваши проситъ читатели принять этотъ переводъ благожелательно, какъ «лепту вдовицы», читать и списывать его

შებელ ვისდამე იყოს — უფალსა მადლი, ხოლო ად უკუწითე უგემებელ ვისდამე — თავსა თჯსსა საუკედურ ბ ჩუწნი ვიყუნეთ უძვირებულ. ხოლო უკუწითე მიწდომილების კელაფნებითა ჳხოთ რამე მეტ, ანუ საკლებ, რომელსა არა ვეჭ-ვეჭუ, ესე არა არს ჩუწნის ნებით, ად შეუძლებლობით, რამეთუ შეძლება ჩუწნი ესოდენ იყო, რომლისა განმარტებასა გუკედრებით. ხოლო რომელმანც (რომელიც) გარდამოსწერს წიგნსა ამას, ნუ დააგდებთ დაუწერლად მოსახსენებელი ესე (მოსახსენებელსა ამას), რათა წერილმცა იყუნეს სახელნი თუქუწნის წერილსა მას საუკუნესა შინა. რომელმანცა დააგდას «მოსახსენებელი» ჩუწნი, აღმოხატვილ იყოს სახელი მათი წერილსა მას საუკუნესა შინა, — იტყვიან ანგელაზნი ბ კაცნი «იყავნი. ხოლო წამკითხველთა გან გულისთა წმინდითა შენდობასა მოვითხოვ, — მთარგმნიელი ამისი ისუ რაბ შანშოვანი.

со вниманіемъ, вездѣ упомяная имена переводчиковъ, и бытъ сплсходительнымъ къ недостаткамъ и «свольнымъ ошибкамъ» ихъ.

Далѣе помѣщенъ въ этомъ сборникѣ переводъ περί ἔρμηνείας Аристотеля на 12 л., сдѣланный съ армянскаго тѣми же переводчиками¹⁾. Избранцыя сочиненія Аристотеля переводились въ разное время и не разъ: по свидѣтельству грузинскихъ писателей эти переводы были сдѣланы съ греческаго языка еще въ XI—XII вѣкахъ, затѣмъ въ XVII—XVIII вѣк. ²⁾.

Послѣдняя статья, занимающая 3½ листа нашего сборника, озаглавлена такъ: десять категорій о Богѣ, сказавныя тѣмъ же З. Шаншовапи.

Наконецъ, вся рукопись оканчивается нижеслѣдующимъ Послѣсловіемъ самаго Вахуштія³⁾, въ которомъ

¹⁾ Заглавіе трактата: დასახამი და წინადადება წიგნისა, რომელი ითქმის ბერძულად «ბერი არმენიასს»; ხალა სომხურად «აღაკს მეკნუთიანსს», რომელი არს ქართულად ვითამ «განმარტებისათჳს», შრომილი დიდისა ბრძნისა არის ტოტელასაკან, თარგმნილი და განმარტებული დავით უძლეველისაკან. ხალა სომხურისაკან გადმოთარგმნილი ქართულად მისვე ზურაბ შანშოვანისა.

²⁾ О грамматической литературѣ груз. языка. Сиб. 1873 года; стр. 3 п 106.

³⁾ მოსაკონარი მწერლისა: ჰირველად მეფის ვახტან-

онъ заявляетъ, что Шаншования еще въ Астрахани

გის ნებითა ზ ბრძანებითა ამის «მოასხსენებელსა» შინა მოასხსენებულს ზ ურახს ეთარგმნა სომხურისაგან ჰორფირი აპოტარხანს, შემდგომად მოსკოუს ქენებითა განვასწორებინე იგივე ჰორფირი. ხოლო ვიხილე რა ათნი იგი არისტოტელისა «შესმენილობანი», ვით არა იყო ქართულად, მომსურდა და ვითხოვე მისგან რათა წადილი ჩემი სრულყოფილ იყო, — ფათარგმინე. ხოლო ვით იგი მეტეოდა, მე ვსწერდი, ვემწოდი მცირედრე ქართულისა ენითა, ვითარცა იტყვის თხოვე. შემდგომად «ბერი არმენია» დიდითა ქენებითა. გარნა მსურდაცა სულითა წიგნი მისვე არისტოტელისა, არამედ არა ინება ვითარცა ჩუჭულება არს ნათესავთა ჩუჭს ქართველთა უკუნთქობაჲ ვითითა ენითა მიერ.

და კუალად მცირე ესე ღრამმატიკა, რომელი თავსა ამავე წიგნისასა წერილ არს, ბრძანებითა მისვე მეფისათა ჭყოფდა. შემდგომად უარ ჭყო ქმნა მისი, ვით ნაკლულელ არს «სვინტაქსი»; მე ვიკითისაგანმე ვიხელთე, უცნობელობითა მისითა, რამეთუ არა ესება მას ამისი უსრული მოცემა, — არამედ უეჭუთუ უსრული არს, გარნა გესა რადმე იხილვების მისგან. მე მისვე ნათქვამობით მისვე ეთარგმნილთა თანა დაგწერე.

ეგრეთვე «დმურთსა რედა» თქმული «ათნი ქუჭთქმულუბანი», მისგანვე თქმული, აქ ბოლოდ აღვსწერე. სხვათა,

переводить Порфирія по приказанію царя Вахтан-
 რამელი მოვიხსენე, ვერღარა მივსწვდი მიზეზითა შით.
 ვინც შუქმთხუჭთ კითხვად, ბოდიში ზემოტე მოვიხსენეთ,
 ნუ გვკაცხავთ, არამედ შენდობით მოგვიხსენეთა (მოგვიხს-
 სენებდეთ) მშრამელთა ამის ორთა; რამეთუ დაფშუჭრ
 უთანრცა ტრიიალფარ ესრეთთა და სხვათაცა, ფრიად მო-
 სურნე მომსწრაიეთ, მის მეფისავე შვილი ვახუშტი; გუ-
 ვადრებით, უტუჭთუ შეცდამილი ჭპოლოთ წერიითა, — რა-
 მეთუ თჯთ აღვსწერე, — ნუ მწეკეთა. აღსრულდა ღუ-
 თისა მადლითა და შეწევნითა.

Vaxuštii okončitъ sьed. stixami:

სიბრძნე მსურდა, ვერ ვისწავლე ეს სხვათა სრულებანი,
 რა ვხვდი ქართველს, ვერ შევიტკბით, — არ ისმინა
 ქენებანი.

ეს შევმსადეთ, თუმც გულს ვიდევ, რაც მსურს ვერ-
 ვუავ სუნებანი,

და ვინცა კელ-ჭეოთი სურას აკლებთ, — ჭყავთ შენ-
 დობით ხსენებანი.

პირველად, ამ წიგნსა წერილ არს გზა დრამატიკის
 უსრული,

შერბე, პარტიკი და ათნი არის ტოტელის დარ-
 თულნი,

მეოთხედ, მისეე საიქვამი, ბერადმენიად წართა
 ქმულნი,

და მეხუთე, ათნი ღუთის ზედან თქმული ყოლ კა-
 თიღორიანი.

га VI, и что потомъ въ *Москвѣ* онъ исправилъ этотъ переводъ по просьбѣ Вахуштія. Затѣмъ, по его же просьбѣ, Шаншовани перевелъ «категоріи» Аристотеля, «которыхъ не было на груз. языкѣ» и *pari ἐρμηνείας*. Вахуштія записывалъ со словъ Шаншовани, «помогая ему слегка знаніемъ грузинскаго языка». «Кромѣ того, продолжаетъ Вахуштія, по приказанію того же царя (Вахтаंगा VI) Шаншовани составилъ я эту краткую Грамматику, которая помѣщена въ началѣ этой же книги (сборника). Впослѣдствіи раздумалъ кончить ее, — въ ней недостаетъ «синтаксиса». Я ее получилъ безъ вѣдома автора при помощи одного лица: Шаншовани не хотѣлъ мнѣ дать ее, такъ какъ она не была окончена, но и въ этомъ видѣ она можетъ служить путеводною нитью. Я ее написалъ со словъ (съ подлинника) автора вмѣстѣ съ другими переводами его же». Вахуштія окончиваетъ это Послѣсловіе такъ: тѣ, которые будете чытать эту книгу поминайте насъ, обонхъ труженниковъ, добромъ . . . «если же найдете въ ней опіеки, — я самъ ее писалъ, — не порицайте меня».

И такъ, эти «предисловія» и «пословія» не оставляютъ сомнѣнія на счетъ автора, (или переводчика), мѣста и времени написанія, равно и личности писца нашей рукописи: *грамматика* эта составлена З. Шаншовани (участія Вахуштія въ этомъ трудѣ невидно), равно и переводы Проконія и Аристотеля сдѣланы

также З. Шаншовани, но при содѣйствіи Вахуштія, въ 1736—1738 гг., въ Москвѣ; наконецъ, сборникъ нашъ весь писанъ рукою Вахуштія.

Но не такъ легко дать отвѣты на другіе, не менѣе важные историко-литературные вопросы: была ли извѣстна грамматика Шаншовани каталікосу Антонію I, который составлялъ свою первую грамматику въ 1751 году т. е. спустя 14 лѣтъ? Пользовался ли Антоній своимъ предшественникомъ и какъ онъ имъ пользовался? Насколько самостоятеленъ грамматическій очеркъ самаго Шаншовани? Не перевелъ ли онъ его съ армянскаго или съ какого нибудь другого языка? Какъ онъ справился съ своею задачею? Католикось Антоній въ Предисловіи своей грамматики, составленной въ 1751 г., говоритъ ¹⁾, что онъ не слыхалъ,

¹⁾ Մի՞ճատ Թամատ յարտո՞ւնլտա թետարգմնետա մի՞ճոնս ճմերտման սղու ուչսի ճ ցարճամուլեթոտա Մոցնտոտա ճղոս-Մյես սաճմուլտա Մերիճտա ճա Միճատա մուլճոնարտա ճա ծոս-նեթոնս ճա Նյեստա-Թոնեթոնս Մերիճտա ցարճամուլարգմնե-ծոտա րաճյեոնցա կմա; ճա Թմտոնի ճոցի ճտարգմանեթոնի Մյերիճոնի մրաջալոնի ճոցոն ճլլեոնճլլաճ ճլլեթլլե; ճաճաթոյ մրաջալոնի Թլլոն ճոլոնցա ճոնցոնտա ո՛ւս, տոնոթոտա ճտոյս-սաջոնս ճնոնտա ճոցոն ճտոյսաջոտոցոն, ճ րճոնցա Թլլոնս, — Յոլեթոլ Թոլլե ճոցոնի Միճատս յաճալլոն (ոյրոյսալլոնս) ճա

чтобы въ древней грузинской литературѣ существо-

წმიდისა მთისა (ათონის) მონასტერსა ჩუბნ ქართუჭლ-
 თასა; გარნა ღრამმატიკაჲ არა სადა ვისმინეთ, არცა
 ნაშოთა წიგნთა შინა მყოფად, შემდგომად აოკრებისა
 და არცა პირუჭლ, რათა იყო მცა ჩუბნსა ზედა ენასა.
 ენება უეჭუ მუფესა ვახტანგს, ძესა ლეონისსა, ჰოვნაჲ
 ამის წიგნისა ლ მრავალი რაჲმე ძიება უყოფიეს, რამეთუ
 აგრად შოსწრაფე იყო მყოფე იგი რათა მეცნიერებისა
 ნაილისა მიმართ მიიწინადა მცა მყოფაჲ თჳსი, ღამას ზედა
 მემარქების ყოველი საქართუჭლჲ, რამეთუ უწყობდა
 სკავირველმან, რათა მეცნიერებისა ახლისა შემართით
 მიიქანდა ერსა თჳსისა მისდაჲ, «რომელი მყოფ არა ნა-
 თელსა მიუწდომელსა». ხოლო ჟამისა მყოფისა მისისსა
 იყო მონაწილიცა ვინმე ორბელიანი ნაიესაფით, სსხუ-
 ლით საბა, რომელი ფრიად სიბრძნისა ეტრფიალა, და
 შემდგომად მისა იქმსეს, ვიდრე ჟამადმდე მწიგნობარ ყო-
 ფისა ჩისა, ძმისწულნი საბასნი ორბელიანნი, ტრფიალ-
 ნი სიბრძნისანი, და თანა მოჟამენიცა ჩემნი, კაცნი სამღუ-
 დელონი, და ძიებაჲ აქუნდათ არა მცირედი ღრამმა-
 ტიკისა ჰოვნად; და უფროს ნათესავი ჩემი, ფედ სწაფ-
 ლის მოყვარე, ძე მუფის ვახტანგისა ვახუშტი. გარნა
 ვერ მშობებელთა და ფედ შეუღონოეთა, — ოდესმე მო-
 ქალაქეთაგან ტფილისელი (ტფილისელსა), რომელსა
 აწ ვართაჲკეც ზაქარიად წოდებულ ჰყოფენ, და ევე-

вала грамматика, что ни отцы-переводники, ни позднейшие писатели не оставили ее намъ; хотя царь Вахтангъ VI, монахъ Савва Орбелиани, Вахуштій и другіе много искали ее, но не могли найти. Наконецъ, «утомленные бесплоднымъ исканіемъ, стали уговаривать одного бывшаго когда-то тифлисскимъ *гражданиномъ*, котораго теперь называютъ *сартанетомъ*¹⁾ Захаріей, и по ихъ просьбѣ приступилъ тотъ къ переводу грамматикъ [на груз. языкъ]. Была же эта ~~переводка~~ сделана во времена (въ царствованіе) царя Арчила, и дали ей названіе «грамматика», *которая* однако не есть грамматика»²⁾.

დრეზოდეს მას, და ვედრებოთა მათითა შეეკო ღრამ-
ატოკისა გარდამოთარგმნად. სოლო ოდესმე უამის
შეყისა არჩილისათა გარდამოცემით რამე, და
წოდებულ ეყოთ «ღრამმატიკად» — რომელი არა არს
ღრამმატიკა. მაგრა რამეცა იგი ითხეს შექიებულთა,
არ მიმთხუჭულ იქმნეს. См. по кат. груз. рукописей
Азіатск. Муз. Ак. Паукъ № 88 в., 5—6 л. (стр. 10—11).

1) *Վարդապետ* арм. учитель, докторъ, по преимуществу
лице монашеское.

2) Я уже указалъ на эту ссылку Антонія см. о грам-
матич. литературѣ груз. языка, Спб. 1873 г. стр. VII, 6,
110.

Изъ словъ Антонія видно, что вартанестъ Захарія былъ прежде простымъ «гражданиномъ» г. Тифлиса, и Зурабъ Шаншовани былъ, по Вахуштію, изъ г. Тифлиса (თფილისელი), Захарія *могъ* быть и въ свитѣ Вахтанга VI, когда тотъ пріѣхалъ въ Москву въ 1724 г.¹⁾ и сопровождать его въ *Астрахань*, гдѣ этотъ царь умеръ, на пути въ Персію, 25 марта, 1737 г., далѣе, онъ *могъ* называться въ мірѣ Зурабомъ, наконецъ, и Вахтангъ VI, и Савва Орбеліани, и Вахуштій, какъ современники, *могли* уговаривать Зураба т. е. будущаго Захарію, составить грамматику, — все это *могло* быть, но дѣло въ томъ, что Антоній самъ уничтожаетъ всѣ эти сбличенія и соображенія относительно тождества упомянутыхъ лицъ и ихъ трудовъ, говори, что этотъ переводъ или передѣлка (თანგმანბი, კარდაქცემა) грамматики былъ сдѣланъ во времена (въ царствованіе) царя Арчила, который царствовалъ сначала въ Кахетіи, затѣмъ въ Имеретіи, род. въ 1647 г., умеръ 1712 г. въ

¹⁾ Въ свитѣ царя Вахтанга VI, въ которой было около 1500 человекъ, значатся дворяне: Савва Шаншевъ, Отаръ и Самуилъ Шаншіевы, и ни одного Зураба Шаншовани. См. Дѣло Глави. Архива Мин. Иностр. дѣлъ въ Москвѣ за 1762 — 1776 гг. Впрочемъ возможно, чтобы Зурабъ носилъ и другое имя, какъ это часто случалось и случается и теперь въ Грузіи.

Москвѣ; между тѣмъ издаваемая нами грамматика составлена въ 1737 г. Если даже допустить, что Антоній не зналъ года составленія этой грамматикки, то все таки вопросъ о томъ разумѣлъ ли Антоній подъ именемъ варганета Захарія Зураба Шаншовани и подъ именемъ грамматикки перваго грамматикку второго, за немѣниемъ прямыхъ указаній и болѣе вѣскихъ доказательствъ, пока не можетъ быть рѣшенъ окончательно въ утвердительномъ смыслѣ.

По отсутствію всякихъ указаній у Антонія, равно и по отсутствію внутреннихъ признаковъ между грамматиками Шаншовани и Антонія, — мы не можемъ сказать ничего положительнаго о томъ пользовался ли послѣдній первымъ или нѣтъ. Въ опредѣленіи частей и частицъ рѣчи, распредѣленіи грамматич. матеріала, эти труды разнятся другъ отъ друга, хотя значительная часть грамматической терминологіи у Шаншовани и у Антонія въ общемъ сходна, какъ нижеслѣдующая параллельная таблица показываетъ:

Шаншовани.	Антоній.	
წიგნი, ასო	წიგნი	буква, литера.
მარცვალი	მარცუალი	слогъ.
ლექსი	ლექსი	слово.
სიტყვა	სიტყუა	предложеніе.
კეძობნი სიტუ	ნაწილნი სიტუ	части рѣчи.
უვისანი	უჟისანი	

Шаншовანი.		Антоний.	
სახელი {	საქუჭდას სო, საზე დასო . . .	სახელი {	არსები თი, ზედ- შესრული.
სახელ-დართული		მწიგნობრნი	лич- ныя и притяжа- тельныя.
იოტი		ვსა მწიგნობრნი	всѣ остальные мѣ- стоименія.
.	ნაცუალ-სახელი . .	მწიგნობრი.	мѣстоименіе.
ზმნა	ზმნა	გაგოლ.	глаголь.
შეწენარება	მიმღობა	პრიატი.	причастіе.
ათონი (აბაი?)	თანადებული	პრელოგ.	предлогъ.
ზმართული		ნარჩი და მედო- მეტი.	нарѣчіе и междо- метіе.
.	ზმნისაზედა	ნარჩი.	нарѣчіе.
შემგვრელი	კავშირი	სოი.	союзъ.
.	შორისდებული . . .	მედომეტი.	междометіе.
თანამეოლნი სა- ხელისანი:	მდევარნი სა- ხელისანი:	პრიატი	ПРИНАДЛЕЖНОСТИ ИМЕНИ:
რაოდენი		კოლიცხო (?)	количество (?).
ნათესავი	ნათესავი	როდი.	родъ.
ნაკუჭთი	ნაკუჭთი	სოთავი.	составъ.
სახე	სახე	ვიდი.	видъ.
რიცხვი	რიცხვი	ჩილი.	число.

Шаншопანი.

Антоიი.

სრბოლი,	}	ბრუნჭა, ბრუნჭა	склонение, надежь,
სქესი		ბაჲ, კანკლეღობა.
რაღღენი	}	ღიარნი,	количество (?): об-
		თუსი	

ნათესავი:

ნათესავი:

Родъ:

სამამო	მამრობითი	мужескій.
სადღო	მდედრობითი	женскій.
არაღინა	უმეშუტობითი	бездородный (неоду- шевленный).
ღიარნი	საზოგადო	общій, смѣшанный (дптя).

ნაკუჭთი:

ნაკუჭთი:

Составъ:

მარტივი	მარტივი	простой.
ურელი	რთული	сложный.
ზეურელი	сугубо-сложный.

სახე:

სახე:

Видъ:

პირჭულსახინო	პირჭულსახე	первообразный.
გამომჭვირვალო	სხმით - გარდას-	производный.
	ვლითი	

რიცხვი:

რიცხვი:

Число:

სამხოლო	მხოლობითი	единственное.
სამრავლო	მრავლობითი	множественное.

Шаншовანი.	Антонii.	НАДЕЖИ:
სრბოლნი:	ბრუნჭანი:	
საწრთელა	წრთელობითი	именительный.
სანათესაო	ნათესაობითი	родительный.
სამიცემადო	მიცემითი	дательный.
.	უმასმენელობითი	вишительный.
სამოქმედო	მოქმედებითი	творительный.
სადსახამო	დაწყებითი	начинаательный.
.	მოთხრობითი	повѣствователь- ный.
საწოდებო	წოდებითი	звательный.
საძიებო	искательный.
სამეტყველო	сказательный.
საშორისო	мѣстный.
საკარყოფო	инструменталь- ный.

ფმნა:	ფმნა:	ГЛАГОЛЬ:
სამოქმედო	უმოქმედობითი	дѣйствительный.
საფნებო	ფნებითი	страдательный.
.	პირობითი	личный.
.	უპირო	безличный.
საშუალე	უმეშულობითი	средний.
.	კანონიერი	правильный.
.	აკანონიერი	неправильный.
ფიარბი	общий.

შაინოვანი.	Антопій.	ПРИНАДЛЕЖНОСТИ
მდევარნი ზმნი სანი.	მდევარნი ზმნი სანი:	ГЛАГОЛА :

ნათესავი	ნათესავი	ЗАЛОГЪ.
ნაკუჭთი	ნაკუჭთი	СОСТАВЪ.
სახე	სახე	ВИДЪ.
რიცხვ	რიცხვი	ЧИСЛО.
პირი	პირი	ЛИЦЕ.
ჟამი	დროჲ	ВРЕМЯ.
ვითარი	სქესი	ВЪКЛОНЕНІЕ.
სქესი	უღლჳაჲ, უღლჯლჳ	СЪРЯЖЕНІЕ.
	ბაჲ	

ვითარი:	სქესი:	НАКЛОНЕНІЕ:
სასამდურო	საზღჳრებითი	ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ.
საბრძანებო	ბრძანებითი	ПОВѢЛИТЕЛЬНОЕ.
სანეტარძო	საწადისი	ЖЕЛАТЕЛЬНОЕ.
საქჳტდასო	იპოტეტიკაჲ უკეთუობითი	УСЛОВНОЕ.
უჩინო	განუსაზღჳრებო ბელი უჩინოჲ	ОТГЛАГОЛЬНОЕ
არსებითი ზმნა		ИМЯ
		СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫЙ
საარსო-მყოფი	სახელ-ზმნა	ГЛАГОЛЬ.
		ОТЪИМЕННЫЙ ГЛАГОЛЬ.

ჟამნი:	დრონი:	ВРЕМЕНИА:
მყოფი	აწ-მყო	НАСТОЯЩЕЕ.

Шаншовани.	Антоній.
ქსრუელი	სამყოფ-ქსრუელი
სრუელი	სამყოფ სრუელი
მარადის სრუელი	სამყოფ ქსრუელისი
წესრუელი	სამყოფ ქსრუელისი
მყოფადი	მყოფადი ¹⁾

Переводилъ ли Шаншовани съ какого нибудь языка, или придерживался какого нибудь образца въ изложеніи своей грамматики — рѣшить трудно, хотя въ одномъ мѣстѣ (стр. 20) онъ и ссылается на авторитеты латинскаго и армянскаго языковъ; вліяніе же латинской просодіи отражается и на изложеніи груз. звукоученія (стр. 1 — 8), вообще подробномъ, но довольно искусственномъ. Но армянскою грамматикой Мхитара, появившеюся въ Венеціи въ 1730 г., какъ видно, онъ не пользовался ²⁾.

¹⁾ См. рукоп. грамматики Антонія по кат. груз. рукоп. Лз. Муз. Акад. II. № 88а и № 88б.

²⁾ Ср. О грамматич. литер. груз. языка; стр. 22—29, 107.

Считаю не безынтереснымъ сообщить здѣсь одно свѣдѣніе, неизвѣстное мнѣ при составленіи упомянутого выше

Хотя Шаншовани и цитуетъ не рѣдко тексты Свящ. Писанія, тѣмъ не менѣе грамматика его есть *преимущественно* грамматика *разговорнаго* грузинскаго языка, въ противоположность грамматикамъ Антонія, занимающимся *главнымъ образомъ книжнымъ* грузинскимъ языкомъ. Грамматическій очеркъ Шаншовани отличается ясностью, краткостью и систематичностью, хотя не мало встрѣчается въ немъ и *искусственныхъ* формъ и, вообще, не мало доказательствъ недостаточно основательнаго знакомства автора съ грузинскимъ языкомъ, въ чемъ опъ самъ признается (см. выше стр. IV).

труда, имѣющее значеніе для исторіи грузинской грамматики: въ каталогѣ грузинскихъ книгъ Иверскаго монастыря на Афонѣ, составленномъ въ началѣ текущаго столѣтія, и вошедшемъ въ составъ печатающагося моего «Каталога грузинскихъ рукописей и старопечатныхъ книгъ» (см. 1-ое приложение, стр. 3), говорится о трудахъ Св. Ефимія, 2-го настоятеля упомянутаго монастыря, † 1028: *ამავე თავშიდ მეტყუელებს წმიდა ევთიმე მთარგმნელი, ვითარმედ: «ბერძნულს ეხს კეთილად მოუვალს ართრონი და ქართულს ეხს არ მოუაო»*. . . . въ этой же главѣ (или отдѣлѣ т. е. въ переводѣ: Слово Св. Іоанна Златоуста) Св. Ефимій-переводчикъ разсуждаетъ о томъ, что *артронъ* (ἄρθρον, членъ) свойственъ духу греческаго языка, духу же грузинскаго языка онъ не свойственъ. . . .

Исторія занимающей насъ рукописи, въ теченіи 144-лѣтняго ея существованія, тоже мало извѣстна: ни у писателей, ни въ каталогахъ она не упоминается, — какъ она дошла до насъ, чрезъ какія руки прошла, въ чьихъ бібліотекахъ она перебивалась, — мы не знаемъ; но тѣмъ съ большею признательностію, думаю, должны отнестись читатели вмѣстѣ съ издателемъ къ владѣльцу этой рукописи г. Цицкіеву и г. Умякову, приславшему ее въ Петербургъ, которые доставили пишущему эти строки возможность сдѣлать извѣстной публикѣ эту рѣдкую и интересную рукопись. Дай Богъ, чтобы примѣръ этотъ нашелъ побольше подражателей между владѣльцами памятниковъ грузинской письменности, въ которой, есть основаніе думать, найдется не мало памятниковъ еще неизвѣстныхъ или весьма мало извѣстныхъ.

19 ноября 1881 г.
С.-Петербургъ.

Ал. Цагарели.

სახელითა ღვთისათა იწეების პირველად: ღრამმატიკა ქართულსა ენასა ზედა, ქმნული ზურაბ შანშოვანის ტფილისელისაგან, მოსკოვს, დიდსა სამეფოსა ქალაქსა შინა, მპურობელობასა თუთ მურობელის იმპერატრიცა ანნა იოვანესისასა, და ბრძანებითა მეფის ვახტანგის ლეონის ძისათა; არა-შესრულებულ წელსა ქრისტეს აქათ 1737, დეკენბერს 2.

აღსრულდა კვლად მეორე: ჰორფირი «ხუთნი კმანი», მისვე მეფის ბძანებით ნათარგმნი მისგანვე ზურაბისა 1736.

მესამე და მეოთხე, რომელი ამას შინა წერილ არს: «ათნი ქვეთქმულობა» არისტოტელისა, დიდისა ფილასოფოსისა და «ბერი არმენია» მისივე ფილასოფოსთ ფილასოფოსისა, მისგანვე (ზურაბისაგან) ნათარგმნი სომხურისაგან, შრომითა მწერალისა ამის ვახუშტისათა; რომელი შევასრულეთ ორთავე ქრისტის შობის მარხვასა

შინა, წელსა ქრისტეს აქათ 1738: ნოენბერს თხუთმეტს
მღვუეფით და დეკემბერს ოცდა ორს აღსრულდა ძალითა
ღვთისათა და შეწევნითა მისითაჲე. ვინც კითხვად გელს
ყოთ, გულჭურობილ იუფენით, რათა არა იგმოს შრომილი
ჩვენი.

მოკლე ღრამმატიკა,
ქმნული ზურაბ შანშოგანისაგან.

ღრამმატიკისათვის.

ღრამმატიკა არს კელოფენება რამე ცნობისათვის წეს-
რჩელთა მეტყველებისათვის.

სოლო ესე განიყოფების ორად: სამოქმედოდ და
საქმედ, ვითარცა — ნიუთი და სახოფენება.

სამოქმედოსათვის, რომელი არს კერძო პირველი.

სამოქმედოთ მოღებულ არიან ოთხნი: წიგნი, მარ-
ცვალი, ლექსი და სიტყვა.

ასოთათვის.

წიგნი არს, რომლითა დაისახვის კმა იოტიანი და იგივე
ასოდ იწოდების, რამეთუ აქუს რამე ძურა და დასობა.

რაოდენნი არიან ასონი?

ოცდა ათ ცხრამეტი: ა, ბ, გ, დ, ე, ვ, ზ, ტ, თ, ი, კ,
ლ, მ, ნ, ა, ო, პ, ყ, რ, ს, ტ, უ, ფ, ქ, ღ, ყ, შ, ჩ, ც, ძ,
წ, ჭ, ხ, ც, ჟ, ჭ, ჰ, ჯ, ჴ (ჴ).

ხოლო ესე განიყოფების ორად: კმიანად და შეკემობი-
ლად. კმიანი არს რომელი თუთ აღმოიკმობის, რომელი
არს: ე; და შეკემობილი არს, რომელი ვერ შემძლებელ არს
თუთ აღმოკმობად, არამედ კმიანისა თანა შეთხზულობითა
აღმოიკმობის, რომელი არს: რე; და კმოვანნი არიან
შეიღნი, რომელ არიან ესენი: ა, ე, ი, ო, უ, ა, ჯ. ხოლო ამათ-
გან მაღალნი არიან ესენი: ა, ე; და ზომიერი: ი; და მცო-
რედ მდაბალ არს ამათ შორის: ო, უ; და სდ მდაბალ და
მოკლე არიან: ა, ჯ; და ამათ შორის არიან რომელნიმე
ნესტუთა შინა არა მოიღებიან: ე, ო; ხოლო ამათგან წინა
მდებარე კმოვანნი არიან ესენი: ა, ე, ი, ო, უ. ხოლო
წინა მდებარედ იწოდებიან, რომელ კმოვანნი კმოვანსა
თანა შეთხზვით ერთსა კმასა ჭყოფობენ, ვითარცა: აი, ია,
უა, ეი, იო; და სჟჟესდასოცა არიან ესენი: ა, ე, ი, ო, უ,
ა, ვითარცა: ია, ოე, აუ, უი, აა. ხოლო ჯ და ა უფროს-
სად იკმარებიან ამ ალაგს: ჯ უფროსად ვინის ალაშს, ვი-
თარცა: თავითუსით და თუთ თუსით; და ა, უფროსად ინის
ალაგს, ვითარცა: რაიმე და რაამე; კვალადცა იოტსა
დანიშნავს მტკიცედ. ხოლო ორ კმოვანად იტყვიან ესე-
ნიცა: აი, ია, იო, იუ, აა, რამეთუ ერთსა მარცვალსა შო-
რის ორ-კმოვანსა წარმოაჩენენ. ხოლო სხუანი არიან
შეკემობილნი რიცხვით ოცდა ათორმეტნი, რომელ არიან
ესენი: ბ, გ, დ, ვ, ზ, ს, თ, კ, ლ, მ, ნ, პ, უ, რ, ს, ტ, ფ,
ქ, ლ, უ, შ, ჩ, ც, ძ, წ, ჭ. ხ, გ, ჯ, ჭ, ჯ, ქ. ხოლო ამათ-
გან ბოკნი არიან ათერთმეტნი: ფ, ს, ქ, ლ, თ, ვ, ჩ, ჯ,
ბ, ე, ქ.

და წერილნი არიან აოცამეტნი: ჰ, მ, კ, ტ, ნ, ზ, ს, შ, წ, ჭ, რ, ლ, ც. და საშუალნი არიან ხუთნი: ბ, გ, დ, ძ, ჟ. ხოლო ესენი: წ, ჭ, ჯ, არცა ბოკში, არცა წელილში და არცა საშუალში დაიწესებიან, არამედ ფუფინფიერობისა მიერ აღმოითქმიან. ხოლო უკმონი არიან ამათგანი ათ-ხუთმეტნი: ბ, გ, დ, თ, ძ, ჰ, ტ, ფ, ქ, ძ, წ, ჭ, რ, ჯ, ც, და უკმოდ ითქმიან რომელ აღმოთქმაში სულს დაუტევეუბენ. ხოლო ნახევარ კმიანნი არიან ამათგანნი ათექუს-მეტნი: ზ, ყ, ლ, ხ, წ, ჭ, ჯ, ღ, მ, ნ, შ, ს, ვ, რ, ბ, ჭ. ხოლო მრჩობლნი არიან ამათგანი რვა: ზ, ლ, ხ, შ, ჩ, ჯ, ც, ბ; და მრჩობლად ითქმიან, რომელ ორს შეკმობილს ასოს ძალს მისცემენ. და რბილნი არიან ოთხნი: ღ, მ, ნ, რ. ხოლო მონაცვალენი არიან რვა გუარნი, რომელთა შორის მარტივად გამოჩნდებიან: სიბოკე, სიწურილე და საშუალობა მათი, რამეთუ პირველად ბოკნი დაიწეებიან, მერმე საშუალნი, შდ წერილნი.

პირველი მონაცვალეა: ფ, ბ, ჰ, მ.

მეორე: ხ, ქ, ბ, ბ, ბ.

მესამე: თ, დ, ტ.

მეოთხე: ც, ძ, წ, ზ, ს.

მეხუთე: ჩ, ყ, შ.

მექუსე: ლ, ღ, ნ, ე.

მეშვიდე: ჯ, ჭ.

მერვე: ჭ, წ, ჯ.

მარცვლისათვის.

ასოთა შერწყმა არს ოკრფა იოტინი ერთ კმათა, ვითარცა: ე. ხოლო შეკომობილთა თანა იმყოფების ერთ კმათ, ვითარცა: სეთ.

გრძელ-მარცვლისათვის.

გრძელ მარცვალთა შეკურა ორ სქესად იქმნების: ბუნებითა და მდებარებითა. ხოლო ბუნებითიდა არს ორ სქესითა: პირველად, ბუნებით მაღალნი არიან ორ კმოფანნი, ვითარცა: აჲ, ია, იო, რომელი არს: რაჲ, ბია, გიო. ხოლო მეორედ, ბუნებით მაღალნი იქმნებიან რაჟამს კმოფანნი შემადლდნი; ხოლო შემადლება კმოფანისა მას ჟამს იქმნება, რა ჟამს კმოფანთა ასოთა ქუჭშე ნახევარ კმოფანი იწყებოდენ, ვითარცა: არ ეს.

ხოლო მდებარებითთიდა არს ორ სქესითა: პირველად, რაჟამს ორი შეკომობილი, ანუ უმეტესი ერთად იწყობოდენ, და ესე ერთ შერწყმასა შორის, ვითარცა: სრად, ვარდ; და ანუ ორთა შერწყმათა შორის, ვითარცა: ბასრად, პირველი მარცვალი მაღალი არს; ანუ ორთა ლექსთა შორის, ვითარცა: ვარ კარგი; პირველი მარცვალი მაღალი არს.

მეორედ, რაჟამს კმოფანსა ქუჭშედ მრჩობლთაგანი ისხდენ და ესეცა ანუ ერთსა შერწყმასა შორის, ვითარცა: ქაჟ, ვარჟ; და ანუ ორთა შერწყმათა შორის, ვითარცა: ახატ, ახარ, პირველი მარცვალი მაღალი არს; და ორთა

ღექსთა შორის, ვითარცა: არს კელი, პირველი მარცვალი მალაღი არს.

ხოლო აწ მდებარებით მარცვალი, ვითარცა: მანდ და ახ; უმაღლესნი არიან მეორე ბუნებისით მალაღი მარცვალთაგან, ვითარცა: არ და ეს, მარცვალნი.

მოკლე მარცვალთათჳს.

მოკლე შერწყმა მარცვლისა ორ სქესად იქმნების: ბუნებით და მდებარებით. ხოლო ბუნებითიცა არს ორად: პირველად, რაჟამს გამოვანნი თჳსით დასრულდენ, როს მელ არა ჰქონდეს შეკმობილი თჳს თა და არცა იუუნენ ორ გამოვანნი, ვითარცა: გი, უე, ზე, მო, წა. მეორე, რაჟამს გამოვანნი შემწყუდეული იუუნენ; და შემწყუდევა გამოვანთა მას ჟამსა იქნების, რაჟამს დასასრულზე უკმო დახუდეს მარცვალისა, ვითარცა: მათ, მით, რით, ცით. ხოლო მდებარეობით, რაჟამს ბუნებით მალაღი, რომელი არს მეორესი, გამოვანსა დახუდეს, ვითარცა: ევა, ისა, ევ, — მალაღ მყოფი, აწ ანისა თა. შერწყმითა შემოკლდა.

ზიარი შერწყმულთათჳს მარცვლისა.

ზიარი შერწყმა არს, რომელი აღმოყვანაში ერთად შდ მამსულელთა შერწყმათა შეიცვალების, ანუ მალაღ მყოფითა დამდაბლდება ღ დამოკლდება ღ მოკლე მყოფთა ამაღლდება. ხოლო ესეცა სამ სქესად იქმნების: პირველი, რაჟამს მეორე სქესისა ბუნებით მალაღნი შერწყმულნი გამოვანსა უხუდენ, ვითარცა: თაფი ჩემი; მარცვალი ავი

მაღალ მეოფითა აწ აქ ერთად აღმოყვანაში შემოკლდა. მეორე, რაჟამს შერწყმათა შორის შეკმობილსი ერთად იუუნენ, ანუ ერთსა ლექსსა შორის, ვითარცა: ჰატროკლე; ჰატ და როკ მარცვალთა მოკლე მეოფითა აქ ერთად აღმოყვანითა შემადლდენ, ანუ სხუა და სხუა ლექსთა შორის, ვითარცა: მათ მიმართ; მათ მოკლე მეოფითა შემადლა.

მესამე, რაჟამს მარცვალთა შორის მრჩობლთაგანი იყოს; ხოლო ესეცა ორისა სქესითა, რამეთუ ანუ ერთსა ლექსთა შორის, ვითარცა: ახოთ; ა მოკლე მეოფითა შემადლდა; და ანუ სხუა და სხუა ლექსთა შორის, ვითარცა: მისცე მას; ცე მოკლე მეოფითა შემადლდა. ხოლო მეორე და მესამე სქესი ზიარო-შერწყმათა მაღალ არიან მდებარეობითა და ჰირველი სქესი არს მოკლე მდებარეობითა.

ლექსისათჳს.

ლექსი არს კმა იოტიანი დამნიშუნელი თჳნიერ თანა შეთხზვისა, ანუ ზესამნიშუნო, და დამნიშუნელი თჳნიერ თანა შეთხზვისა, ვითარცა: კორცი, სიტყვა, დაემკვიდრა, იქმნა, ჩჳსნ. ხოლო ზე სამნიშუნო, ვითარცა: იგი, ელ და შორის.

სიტყვისათჳს.

სიტყვა არს შერწყმულობა ლექსთა, განმცხადებელი გონებისა, ზრახვისა, ვითარცა: სიტყვა იგი კორციელ იქმნა და დაემკვიდრა ჩჳსნ შორის. ხოლო აწ სრულ იქმნების სიტყვა ლექსთაგან, ლექსი მარცვალთაგან და მარ-

ცვალი ასოთაგან. ხოლო კერძონი სიტყვისანი არიან რვა: სახელი, ზმნა, შეწყენარება, სახელდართული, იოტი, ათრონი, ზმართული, შემკურელი.

სახელისათჳს.

სახელი არს კერძო სიტყვისა სასრბოლო, თჳნიერ ჟამისა და პირისა, რომელი არს: ვახტანგ, ჰეტრე.

ხოლო სახელთაგანი რომელნიმე არიან საქჳწმდასონი და რომელნიმე არიან საზედასონი. საქჳწმდასო არს რომელი თავით თჳსით იმყოფების, ვითარცა: კაცი, ქჳწყანა, სჳეტაკობა.

ხოლო საზედასო არს, რომელი საქჳწმდასოსა შორის იმყოფების და არიან ესენი: პოხილი, კეთილი, ბრწყინსვალე.

და საზედასონი იწოდებიან, რამეთუ საქჳწმდასო სახელნი უქჳწმდასებენ ამათთა, რომელ არს: კაცი კეთილი, ქჳწყანა პოხილი, სჳეტაკობა ბრწყინსვალე.

ხოლო თანა ჰეწმბიან სახელსა ექუსნი: რაოდენი, ნათესავნი, ნაკჳწმთნი, სახენი, რიცხუნი, სრბოლი.

რაოდენი ორი: { ზიარი და
თჳსი.

ზიარი: კაცი, მეფე, წმინდა.

თჳსი: ჰეტრე, გეისარი.

ნათესავი ოთხი: { სამამაო.
სადედაო.
ზიარი.
არაფინი.

სამამაო, ვითარცა: წული; სადედაო, ვითარცა: ასული;
ზიარი, ვითარცა: შვილი; არაფინა, ვითარცა: ქვა.

ნაკუჭთი სამი: { მარტივი.
ყრილი. და
ზეყრილი.

მარტივი, ვითარცა: კეთილი; ყრილი, ვითარცა: კეთილ მოწმუნე; ზეყრილი, ვითარცა: კეთილმოწმუნე მოყვარე.

სახენი ორი: { პირუჭლ საჩინო
და გამომჭვირვალო.

პირუჭლ საჩინო, ვითარცა: ქუჭყანა; და გამომჭვირვალო, ვითარცა: ქუჭყნიერი. ხოლო პირველ საჩინოს არა აღირიცხვან, რამეთუ უოკელი სახელი არს პირველ საჩინო. და გამომჭვირვალისა შესახედაფინი არიან ათექუს-მეტნი:

პირველი: საარსო.

მერვე: საგარეშემტო.

მეორე: საპირველო.

მეტხე: საზემმყრილო.

მესამე: სანათესაო.

მეათე: სანაგო.

მეოთხე: სამოსადებლო.

მეთერთმეტე: საკლებარო.

მეხუთე: სადასამტკიცო.

მეთორმეტე: საშესამსურველო.

მეექუსე: საუაღრესო. მეცამეტე: სააღმოსახენო.
მეშვიდე: საკინხო. მეთოთხმეტე: სამფარველო.
მეთხუთმეტე: სამონაცვალო.
მეთექვსმეტე: სადასო.

პირველი, საარსოსა მაგალითნი არიან ხუთნი: იერი, ელი, აფი, ოს, ის, ვითარცა: ციერი, კორციელი, მოკუდაფი, ვერცხლის, ოქროს.

მეორე, საპირველო მაგალითნი არიან ორი: სამამაო და სადედაო. სამამაო: ელი, ვითარცა: წინისწარმეტყველი და სადედაო: ა, ვითარცა: წინასწარმეტყველა.

მესამე, სანაიესაო მაგალითნი არიან ექუსნი: ელი, ანი, იანი, ური, ული, მცე, ძე; ხოლო ელი სამად მოიღების ადგილისაგან, ვითარცა: ტფილისელი, ჰალესტინელი; წესისად, ვითარცა: საღუგეველი, მანიქეგელი; და ტომისად, ვითარცა: ებრაელი, ისრაიტელი; ხოლო იანი, რანი, ვითარცა: დავითიანი, ბაგრატოვანი. ხოლო ური, ვითარცა: ბიბლური; ხოლო ული, ვითარცა: მამული, დედული; და მცე ნერგთა ზედა, ვითარცა: სხალმცე, ვაშლმცე; და ძე გუარისად და მამისად მოიღების, ვითარცა: სოფრონიკოსის ძე, აბაშიძე.

მეთხუთმე, სამოსაღებლოს მაგალითნი არიან სამი: ელო, არო, ო, ვითარცა: სამღუდელო, საუფლარო, სამეფო, საბატონო.

მეხუთე, სადასამტკიცოს მაგალითნი არს ერთი ეს, ვითარცა: უზეშოასი.

მეექუსე, საუაღრესოს მაგალითნი არიან ორი: არო, შო, ვითარცა: საზარო და საშიშო.

მეშვიდე, საკნინოს მაგალითნი არიან სამი: იკა, იკო, აკი, ვითარცა: კაციკა, ქალიკო, წიგნაკი.

მერვე, საგარეშემცხელოს მაგალითნი არიან ოთხნი: თლი, თი, ლო, რო, ვითარცა: ქართლი, სომხითი, სასნეულო, სამწიგნობრო.

მეცხრე, საზმაყრილოს მაგალითნი არიან ექუსნი, ვა: ში, ლი, ლა, რი, ბა; ვითარცა: წაკითხვა, მოშიში, საყვარელი, მოსვლა, საქებარი, განსჯენება.

მეთე, საანაგოს მაგალითნი არიან სამი: ოსანი, ვარი, ვი, ვითარცა: ცხენოსანი, მგზავრი, მცურავი; ხოლო ესე საანაგო სადედაოდცა მოიღებინ ასითა, ვითარცა: ცხენოსანა, მგზავრა, მცურავა.

მეთერთმეტე, საკლებაროს მაგალითი არს ორი: ილი, რილი, ვითარცა: მოკვეთილი, ფერკ მოჭრილი.

მეთორმეტე, საშესამშურველოს მაგალითი არს ორი: ოვანი, იანი, ვითარცა: კეთილოვანი, სენიანი.

მეცამეტე, სააღსაჩინოს მაგალითი არს ორი: დე, ობა, ვითარცა: სიწმინდე და მეურსალობა.

მეთათხმეტე, სასამფარველოს მაგალითი არს ერთი: ე, და მოიღებინ ათრონითა მე, ვითარცა: მეწალკოტი, მესოსტაკე.

მეთახუთმეტე, სამონაცვალოს მაგალითი არს ერთი: ე, და მოიღებინ ათრონითა თან, ვითარცა: თანამესამძღურე, თანამენუგეშე.

მეთექუსმეტე, სადასასოს მაგალითი არს ორი: ე, ული,

და ათრონათ მოიღების მე, ვითარცა: მეორე, მესამე, შვი-
დეული, ათეული.

რიცხუნი ორნი: { სამსოლო
და სამრავლო.

სამსოლო: მოძღვარი. სამრავლო: მოძღვარნი.

სრბოლნი ათნი: { საწრთელო
სანათესაო
სამიცემადო
სამოქმედო
საძიებო
სადასაბამო
სამეტეველო
საშორისო
საკარმეოფო
საწოდებო.

საწრთელო, ვითარცა: ქუჭყანა

სანათესაო, ვითარცა: ქუჭყანისა

სამიცემადო, ვითარცა: ქუჭყანას

სამოქმედო, ვითარცა: ქუჭყანით

საძიებო, ვითარცა: ქუჭყანასა

სადასაბამო, ვითარცა: ქუჭყანისაგან

სამეტეველო, ვითარცა: ქუჭყანისას

საშორისო, ვითარცა: ქუჭყანაში

საკარმეოფო, ვითარცა: ქუჭყანითა

საწოდებო, ვითარცა: ქუჭყანაო.

ხოლო აწ ერთს სახელსა ზედა გამოვაცხადოთ ექუსი
ესე თა მუოლნი, რა ესე «ქვა» სახელი:

რაოდენისა არს? ზიარი.

ნათესავისად? არავინა.

ნაკუჭთისად? მარტივი.

სახისად? შალ საჩინო.

რიცხვისად? სამხოლოო.

სრბოლისად? საწრთელო.

ესრეთვე ულთა სახელთა შა ჭეუების ექუსნი ესე თანა
მუოლნი.

ხოლო არიან სახელნი ვიეთნი, რაღნი ზოგადად მიიღუ-
ბიან ულისა საწრთელოსა ზედა, რაღნი არს: სხვა, რამე,
რამე და ესე ვითარნი.

ხოლო არიან ვიეთნი დამნიშუნელნი საულთაოსნი,
ვითარცა: ული, ერთბამად, სრულ, რაღ, რამე, არა
რამე, არღაფინმე და ესე ვითარნი.

ხოლო არიან ვიეთნი დამნიშუნელნი კერძოსანი, ვი-
თარცა: ვინმე, ვინ, რამე, თუთვეული, თაფით თჳსით,
ურთიერთთა, ერთსხუა; ხოლო ამათ სახელსა თანა არიან
ესენიცა: ვინაცაღა, რაღიმე, ვითარმე, რაზომ, რაოდენ,
ამისებრ, ესეოდენი, ეზომ, ამთენი და სხუანი ვიეთნი.

ს რ ბ ო ლ თ ა მ ა გ ა ლ ი თ ა თ ჳ ს .

შლისა სქესისათჳს, რაღისა საწრთელოსა დასასრული
არს ი, რაღი ითქმის. ზიართა სახელთა, ვითარცა: კაცი,
ცხენი, თვალნი.

ხოლო სანათესაოსა დასასრული სა, ვითარცა: კაცისა, ცხენისა, თვალისა. ხოლო სამრავლოსი საწრთელო ნი, ვითარცა: კაცი, ცხენი, თვალნი. და სანათესაოსი დასასრული თა, ვითარცა: კაცთა, ცხენთა, თვალთა. ხოლო მოიღების ესე სქესი წლთამე მარტივთა სახელთა ზედა, ვითარცა: დავით, დავითისა; ბიძინტია, ბიძინტიისა; ბაგრატი, ბაგრატისა და ესე ვითარნი.

ს რ ბ ო ლ ნ ი .

ს ა მ ხ ო ლ ო	ს ა მ რ ა ვ ლ ო
საწრთელო	კაცი კაცი, კაცები
სანათესაო	კაცისა კაცთა
სამიტყმადო	კაცსა კაცთ, კაცებს
სამოქმედო	კაცით კაცებით
საძიებო	კაცს კაცებსა, კაცნი
სადასაბამო	კაცისაგან კაცთაგან
სამეტყველო	კაცისას კაცთასა
საშორის - მეოფო	კაცში კაცებში
საგარეშემცო	კაცითა კაცებით
საწოდებო	კაცო კაცო.

ხოლო ამა სქესში ისრბოლებს ელი ზიარი სახელი, წლისა საწრთელოსი დასასრული არს ი, ვითარცა: კაცი, თვალი, ცხენი, წყალი, ღმერთი, გორცი და ესე ვითარნი. ხოლო სანათესაოსა შა მოიღების სა, ეა: კაცისა, თვა-

ღისა, ცხენისა, წყლისა, ღმთისა, კორცისა და სხუანი
გიუთნი.

ხოლო სამრავლოსა საწრფელოსა შს მობილებენ ნი,
ვითარცა: კაცნი, თვალნი, ცხენნი, წყალნი, ღმთნი, კორ-
ცნი და ესე ვითარნი; და სანათესაოსა შს მობილებენ დასა-
სრულსა ზა თა, გვა: კაცთა, თვალთა, ცხენთა, წყალთა,
ღმთთა, კორცთა და ესე ვითარნი. ხოლო ესრეთვე ამავე
სრბოლსა შს ისრბოლებიან ყელი ზიარნი სახელი, რლთა
საწრფელოსა მარტივითა დასასრული არს ა, გვა: ქვა,
რკინა, მიწა, მთა, ბუნება, ხარება და ესე ვითარნი.

ხოლო სანათესაოსა შს მობილებენ ისა, გვა: ქვისა,
რკინისა, მიწისა, მთისა, ბუნებისა, ხარებისა და სხუანი.

ხოლო სამრავლოსა შს მიილებენ ნი, გვა: ქვანი, რკი-
ნანი, მიწანი, მთანი, ბუნებანი, ხარებანი. ხოლო სანათესა-
ოსა შს მიილებენ თა, გვა: ქვათა, რკინათა, მიწათა, მთა-
თა, ბუნებათა, ხარებათა და ესრეთ სხუანი. ხოლო ეგრეთვე
თჯსი სახელი სამრავლოში ამავე სრბოლით ისრბოლებიან

მეორე სქესისათჳს.

მეორე სქესი, რ ღისა დასასრული ზიარნი სახელთა თჯ-
თჯეულთა საწრფელოსა შს არს ო, გვა: წერო. ხოლო
სანათესაოსა შს დასასრული სი, გვა: წეროსი. ხოლო
სამრავლოსა შს მობილებენ საწრფელოსა დასასრული ნი,
გვა: წერონი; და სანათესაოსა შს მობილებენ თთა, გვა:
წეროთთა.

ს რ ბ ო ლ ნ ი .

ს ა მ ხ ო ლ ო ო .

ს ა მ რ ა ე ლ ო .

საწრფელო	წერო	წერთნი
სანათესაო	წეროსი	წერთთა
სამიცემადო	წერთს	წერთთ, წერთებს
სამოქმედო	წერთი	წერთით, წერთებით
საძიებო	წერთსა	წერთებს
სადასაბამო	წერთსაგან	წერთაგან, წერთებთაგან
სამეტყველო	წერთსა	წერთებისა
საშორისმყოფო	წერთში	წერთში
საგარეშემცო	წერთთა	წერთებითა
საწოდებო	{წერთფე, წერთო	წერთნი, წერთებო.

: ხოლო ასე ისრბოლვიან ელი ზიარნი სახელი, გჳა: წერო, წეროსი; ოქრო, ოქროსი; რეჭო, რეჭოსი; კბო, კბოსი; სოკო, სოკოსი და სხუა ესე ვითარნი. ხოლო ამავე სრბოლსა შს ისრბოლვიან ელნი ზიარნი სახელნი, რლთა სამხოლოდ საწრფელოსა დასასრული არს: ე, ვჳა: მწარე, მცირე, ვაკე, მდარე და ესე ვითარნი. ხოლო სანათესაოსა შს მოიღების სი, გჳა: მწარესი, მცირესი, ვაკესი, მდარესი და ესე ვითარნი. ხოლო სამრავლოსა შს ეგრეთვე მიიღებენ გჳა ზემორე გვიწერია. ხოლო სახმარ არს ცნობად, რ რაოდენნი თჳსნი სახელნი არიან, რლთა საწრფელოსა შს დასასრული არს ა, ანუ ე, გჳა: თომა,

გლეოჰა, ზაქარია; სანაიესაოხა შ-ს მოიღებენ სი, ვა: თლჰ
 მასი, გლეოჰასი, ზაქარასი და სხუანი ვითარნი.

ს რ ბ ლ ნ ი ს ა გ ე რ ძ ე ნ ი შ ა ნ თ ა თ ჯ ს .

ს ა მ ხ რ ლ ო ო .

საწრ	ვინმე,	ვინ,	რადმე.
სანათ	ვისმესი,	ვისი,	რადმესი.
სამიც	ვისმეს,	ვისა,	რადმესა.
სმოქ	ვისმეთი,	ვისით,	რადმეთ.
საძიებ	ვისმესა,	ვის,	რადმეს.
სადას	ვისმესგან,	ვისგან,	რადმესგან.
სამეტე	ვისმესას,	ვისას,	რადმესას.
საშეს	ვისმეში,	ვისში,	რადმეში.
საგ	ვისმეთი,	ვისით,	რადმეთი.
საწოდ	ჯი—	ჭეი—	ჭე—

ს ა მ რ ა ვ ლ ო .

ვიეთნიმე	ვინანი,	რადმენნი.
ვიეთთა,	ვინანთა,	რადმენთა.
ვიეთთ,	ვინანთ,	რადმეთ.
ვიეთითურთ,	ვინანით,	რადმეთი.
ვიეთებს,	ვინანებს,	რადმებს.
ვიეთთაგან,	ვინანთაგან,	რადმეთთაგან.
ვიეთთას,	ვინანებთასა,	რადმეთთასა.
ვიეთში,	ვინანში,	რადმეებში.
ვიეთურთით,	ვინანებითა,	რადმეებით.

ხალა სახმარ არს ცოდნად, რომელ არიან სახელნი, რომელნი სანათესაოში ორ სქესად იქმნებიან, ვითარცა: ღამესი, ღამისა; დაფითისი, დაფითისა; აბრჭმისი, აბრჭმისა და ესე ვითარნი. ხალა ესრეთვე სამიტყმადოში, ვითარცა: კაცსა, კაცს, ქალაქსა, ქალაქს, სახლსა, სახლს და ესე ვითარნი.

ხალა სამოქმედოს მაგალითნი არიან სამი: ით, ებით, ნნით, ვითარცა: კაცით, ცხენით, კაცებით, ცხენებით, კაცნით, ცხენნით. ხალა საძიებოსა დასასრული სამხოლოდოს მიიღებს ს, ვითარცა: კაცს; და სამრავლოსა: ებს, ნი, ვითარცა: კაცებს, ცხენი.

ხალა სადასახამოს არს: საგან, სამხოლოდ, ვითარცა: კაცისაგან; სამრავლო: თავან, ვითარცა: კაცთაგან; ებისაგან, ვითარცა: კაცებისაგან. ხალა სამეტყველოდოსი არს: სას, ვითარცა: კაცისას; სამრავლო: თასა, ვითარცა: კაცთასა.

ხალა საშორისმყოფოსი არს: სა, შორის, ში, ვითარცა: კაცსა შს და სახლში. ხალა საგარეშემცდოსი არს: ითა: კაცითა. ხალა საწოდებოდა ზიარი მოიღებს: ო, ვითარცა: ღმერთო, კაცო. ხალა თუსთა მოიღებენ ჯა, ვითარცა: ჯა მარკოზ. ხალა ესე ჯა და ცე ზოგან ზიართა სახელთადა ზედა მოიღების, ვითარცა: ცე ღმერთო, ანუ ჯა ედ წმინდაო. ხალა თუსი სახელნი რაჟამს სწორისაგან დასწორად იწოდების, ვითარცა საწრთელოდა: გიორგი, დანიელ, თამა. ხალა რაჟამს უმიფროსისაგან უმცროსა ეთქმის, საძდაბლოდ იწოდების, ვითარცა:

გიორგავ, დანიელავ, თომავ; რომელი ჯერა არს თქმად, ანუ მართალისა ქართულის ენისა ქცევისთა, ვითარცა ზიარნი იწოდების: ღთო, კაცო; ეგრეტავე: გიორგიო, ანუ გიორგო, დანიელო, დანიელ, თომაო, თომა ღ ანუ ტეთა: ტე გიორგი, ტე დანიელ, ჳა თომა, ვითარცა ლათინნი და სომეხნი და არა მცირითა.

ზმნისათჳს.

ზმნა არს ლექსი სსსრბოლო, რომელ მეოთხსა რამეს ანუ ქმნასა, ანუ ვნებასა დანიშნავს ჟამითურთ და ჰირითურთა, ვითარცა: განვადო. ხოლო ზმნათგანნი რომელს ნიმე [არიან]: საარსო მეოთხნი; ხოლო რომელსიმე: საგარემეოთხნი.

საარსო მეოთხნი, რა არს: $\left\{ \begin{array}{l} ვარ \\ ვდგეპარ \\ ვიმეოთხი \\ ვიქმნები. \end{array} \right.$

ხოლო საგარემეოთხნი, ვა: $\left\{ \begin{array}{l} ვთქვა \\ მოვიტანო \\ ვაქო. \end{array} \right.$

გდცა ზმნისგანნი რომელსიმე არიან ბუნების ჰირნი და რომელსიმე მდებარეობისა ჰირნი.

ბუნების ჰირნი, ვა: $\left\{ \begin{array}{l} მიუვარს \\ მიუვარდა \\ შევიუვარო. \end{array} \right.$

ხოლო მდებარეთა პირნი, წა: { შემიუვარია
შეგიუვარა
შემიუვაროს.

დასდევენ ზმნასა რვა: { ნათესავნი
ნაკუჭთნი
სახენი
რიცხუნი
პირნი
ჟამნი
ვითარნი
სქესნი.

ნათესავნი ოთხნი: { სამოქმედო
საუნებო
საშუალო
ზიარნი.

სამოქმედო, ვითარცა: განვადო; საუნებო, ვითარცა: განვიდო; საშუალო, ვითარცა: დავემკვიდრო; ზიარნი, ვითარცა: ვშვა.

ნაკუჭთი სამი: მარტივი { მარტივი, წა: ვიგონო.
ვი, ყრილი, წა: მოვიგონო.
ზეყრილი, წა: ვემოვიგონო.

სახენი ორნი: ჰლსამგზავსო და გამომჰყვიროვადო. ჰლ სამგზავსო, წა: მოვიხსენო; და გამომჰყვიროვადო, წა: მოვახსენებინო.

რიცხუნი ორი: სამხლოლო და სამრავლო. სამხლოლო, წა: ვქნა; და სამრავლო, წა: ვქნათ.

პირი სამნი:

წლი, წლისაგან [არს] სიტყვა	{	წლი: ვიტვირთო.
მეორე წლისა მიერ სიტყვა		მეორე: იტვირთო.
მესამე, წლისათჳს არს სიტყვა		მესამე: იტვირთოს.

უამი სამნი: {
 მეოფი.
 ეოფილი.
 მეოფადი.

აწამედ ეოფილისა სსწაობანი არიან ოთხნი: უსრული, სრული, მარადისსრული, სესრული, წლთა თა შერთვიით მეოფი და ეოფადი იმეოფეებიან ექუსნი. მეოფი: ვქნა; სრული: ვქენი; სესრული: მექნა; უსრული: მექმნა; შდის სრული: მიქნია; მეოფადი: ვიქ.

ვითარნი არიან სსვალა მეტ- ეველებისა? არიან ხუთნი:	{	სასამძრო, წა: შევიტეო.
		საბრძანებო, წა: შეიტეეგ.
		სანეტარძო, წა: წართუმცა შეშეტეო.
		საქუწდასო, წა: თუმცა შე- მეტეო.
		უჩინო, წა: შეტეობა.

სიქსნი არიან შესახედავი სრბოლთა ზმნათთა და არიან ოთხნი: ა, ე, ი, ო, რომელთაგან სამნი ესენი: ა, ე, ო, არიან სამეაქმედოსანი, წლნი იმეოფეებიან დასასრულთა მარცვალთა წეობათა შინა სამეოფოთა ზმნათა შა, წა:

ეთქვა,	მივსტე,	გაფაღო.
თქვა,	მისტე,	გააღო.
თქვას,	მისტეს,	გააღოს.

ხოლო ი არს საფნებოსი, ვითარცა:

ვითქვა,	მივიტე,	განვილო.
ითქვა;	მიიტე,	განილო.
ათქვას,	მიიტეს,	განილოს.

ხოლო საშუალნი შთაფარდებიან ამა ოთხთა სქესთასა, რ თუთეულთა სქესთასა არიან საშუალნი; ად საშუალთა სახელნი არიან სამნი: სამოქმედოსაებრ, საფნებოსაებრ, საორსახე. სამოქმედოსაებრ არიან, რ ღნი უღითურთ სა-
 მოქმედოსაებრ ისრბოფლიან; ხოლო საფნებოსაებრ არიან, რ ღნი საფნებოსაებრ ისრბოფლიან. ხოლო ორ სახესი არიან, რ ოლთაგან მეოფი და უსრული სამოქმედოსაებრ ისრბოფლიან. ხოლო სხუა ჟამნი საფნებოსაებრ ისრბოფლიან. ხოლო ზიარნი საფნებოთი მხოლოდ შთაფარდებიან, ად ზიართა რ ღთამე სამოქმედოჲ და საფნებოჲ მეოფადში განსხუაფდებიან, გჳ:

წარილონ,	წარილენ.
წარსახან,	წარისხენ.
მიართვან,	მიირთვენ, სხვანიცა.

ხოლო აწ თუთეული ესე სქესი ორითა ნიშნითა ჭკუანან: პირველი ნიშანია, რ სა ოთხნი მაგალითი, თქმული: ა, ე, ი, ო; ხოლო მეორე ნიშანისა არს მაგალითი: ს. მეორისა პირისა საბრძანებოსი მეოფისად, რ ღ არიან სამოქმედონი ჰლი სამგზავსოსი, გჳ: ადე, წადი.

ხოლო ინე არს გამომჭირვალოსა, გჳ: მოახსენებინე, ათქმევიანე. ხოლო ნე და ეც არს საფნებოსი და სამოქმე-

დოსიცა, გჳა: გაბანე, განიბანე. ხოლო ეც, გჳა: დაეც, დაიეც.

ხოლო ლე არს საშუალოთა და რლთამე სავსებოთაცა, გჳა: იხილე, შეიწყალე და სხუანი. ხოლო საკმარ არს ცნობად, რ ზმნათაგანი რლნიმე არიან სასწორონი და როა მელნიმე საკერძონი: სასწორონი არიან, რლნი ელთა სრბოლთა შს შეერთხმინ, ვითარცა:

გთხარო,	ვაქო,	ვჭამო.
გთხარე,	ვაქე,	ვჭამე.
თხარო,	აქო,	სჭამო.
სთხარე,	აქე,	სჭამე.

ხოლო საკერძონი არიან, რლნი მეორესა ნიშანსა შს განსხუადებიან სქესისაგან, გჳა: მოიტანე, დასდეგ, სვი, ქენ. ხოლო რლნი აქა განსხუადებიან ესენიცა და სრულ ჟამში განსხუადებიან, გჳა: მოიტანა, დასვა, სვა, ქნა.

ხოლო სხუა სრბოლთა შს შეერთხმინ სქესსა, გჳა: მოიტანო, ვიპონო, ვჭამო; მოფიტანე, ვიპონე, ვჭამე, და ესრეთვე სხუათა სრბოლთა შს. ხოლო აწ დაღაცათუ სავსებოსა მაგალითი ერთ არს, ად შეცვლა სამოქმედოთაგან სავსებოსა სხუაებრნი არიან, რ სხუა არს შეცვლა პირველი სქესისად და სხუა მეორესი და სხუა მესამისა. ად თვთვეული სქესითა განიწყსების და თვთვეული სქესისა სავსებო, რლსა ჳლო ნიშანი არს: ო, გჳა: განვილო; და მეორე ე, გჳა: განვიდე. ჳლი სქესისათჳს, რლისა ჳლი

ნიშანი არს ა. მაგალითი ქუჭ^სშეწყობილი შეკემობილთა თა, ვა: ვქნა, ქნას; ხოლო მეორე არს წინშეწყობილი ე, ვა: ქენ.

სასამძღრო, მეოფი, საა სასამძღრო, სავნებო,
 მოქმედო. მეოფი.

სამხოლოო	სამრავლო	სამხოლოო	სამრავლო
ვქნა	ვქნათ	ვიქნა	ვიქნათ
ქნა	ქნათ	იქნა	იქნათ
ქნას	ქნან	იქნას	იქნან

უ ს რ უ ლ ი

უ ს რ უ ლ ი

მექნა	ბვექნა	ვიქნე	ვიქნეთ
ექნა	ბექნათ	იქნე	იქნეთ
ბექნა	ექნათ	იქნეს	იქნეს

ს რ უ ლ ი

ს რ უ ლ ი

ვქენ	ვქენით	ვიქენი	ვიქენით
ქქენი	ქქენით	იქენი	იქენით
ქნა	ქნეს	იქნა	იქნენ.

მარადის ს რ უ ლ ი

მარადის ს რ უ ლ ი

მიქნია	ბვიქნია	ვქნილვარ	ვქნილვართ
გიქნია	ბიქნიათ	ქნილხარ	ქნილხართ
უქნია	უქნიათ	ქნილა	ქნილან

ზ ე ს რ უ ლ ი .

სამხოლოო	სამრავლო
მეკნა	ბვეკნა
ბეკნა	ბეკნა
ეკნა	ეკნათ

ზ ე ს რ უ ლ ი

სამხოლოო	სამრავლო
ვექნილვიყავ	ვექნილვიყავით
ქნილიყავ	ქნილიყავით
ქნილიყო	ქნილიყვნენ

მ ე ო ფ ა დ ი

ვიქ	ვიქთ
იქ	იქთ
იქს	იქმონენ

საბრძანებო, მეოფი,
ჭქენ, ნუ იქ

საბრძანებო, მეოფი
იქენ, ნუ იქნები

მ ე ო ფ ა დ ი

ვიქნები	ვიქნებით
იქნები	იქნებით
იქნების	იქნებიან

სამოქმედო ჰი მეორე.
ჭქენით, ნუ იქთ

საფნებო, ჰი, მეორე.
იქენით, ნუ იქნებით

მ ე ო ფ ა დ ი

ჭქნა, ნუ ჭქნა ჭქნათ, ნუ ჭქნათ

მ ე ო ფ ა დ ი

იქნებოდი, ნუ იქნებოდი იქნებოდით, ნუ იქნებოდით

მეოფი და მეოფადი, ჰირი მესამე.

ჭქნას, ნუ ჭქნას ჭქნან, ნუ ჭქნან

მეოთე და მეოთხედი, პირი მესამე.

იქნას, ნუ იქნას იქნან, ნუ იქნან

სამოქმედო და საფენებო, პირი პირველი.

ვიქნათ, ნუ იქნათ.

სანეტარძობისი მეოთე და უსრული სამოქმედო.

ნეტართუმცა მექნა ნეტარ გვექნა

ბექნა ბექნათ

ექნა ექნათ

სანეტარძობა, მეოთე და უსრული, საფენებო.

ნეტართუმცა ვიქნა ნეტართუმცა ვიქნათ

იქნა იქნათ

იქნას იქნან

მარადის სრული, სამოქმედო.

სამსოლოო

სამრავლო

ნეტართუმცა მექნას ნეტარ გვექმნას

ბექნას ბექნათ

ექნას ექმნათ

მარადის სრული, საფენებო.

სამსოლოო

სამრავლო.

ნეტართუმცა მექნას ნეტარ გვექმნას

ბექნას ბექმნას

ექნას ექმნას

ზ ე ს რ უ ლ ი.

ნეტარ ქმნილვიყო	ნეტარ ქმნილვიყოთ
ქმნილიყო	ქმნილიყოთ
ქმნილიყოს	ქმნილიყვნენ

ზ ე ს რ უ ლ ი.

ნეტარ ქმნილვიყო	ნეტარ ქმნილვიყოთ
ქმნილიყო	ქმნილიყოთ
ქმნილიყოს	ქმნილიყვნენ

მეოთხადი, სამოქმედო.

ნეტართუმცა ვქნა	ნეტართუმცა ვქნათ
ქნა	ქნათ
ქნას	ქნან

მეოთხადი, საგნებო.

ნეტართუმცა ვიქნა	ნეტარ. ვიქნათ
იქნა	იქნათ
იქნას	იქნან

საქმულდასო, მეოთფი, სამოქმედო.

უკმულთუ ვქნა	უკმულთუ ვქნათ
ქნა	ქნათ
ქნას	ქნან

საქმულდასო, მეოთფი, საგნებო.

უკმულთუ ვიქნა	უკმულთუ ვიქნათ
იქნა	იქნათ
იქნას	იქნან

უ ს რ უ ლ ი

უგჳსტუ	მეჳნა	უგჳსტუ	ბვეჳნა
	ბეჳნა		ბეჳნათ
	ეჳნა		ეჳნათ

უ ს რ უ ლ ი

უგჳსტუ	ფიჳნე	უგჳსტუ	ბეჳმნეთ
	ბეჳნეს		ეჳმნეთ
	ეჳნეს		ეჳმნენეს

ს რ უ ლ ი

უგჳსტუ	ფჳენ	უგჳსტუ	ფჳენით
	ჳჳენ		ჳჳენით
	ჳნა		ჳნეს

ს რ უ ლ ი

უგჳსტუ	ფიჳენი	უგჳსტუ	ფიჳენით
	იჳენი		იჳენით
	იჳნას		იჳნენ

მ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

უგჳსტუ	მიჳნია	უგჳსტუ	ბვეჳნია
	ბეჳნია		ბეჳნიათ
	უჳნია		უჳნიათ

მ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

უგჳსტუ	ფჳნილვარ	უგჳსტუ	ფჳნილვართ
	ჳნილხარ		ჳნილხართ
	ჳნილარის		ჳნილარით

ზ ე ს რ უ ლ ი

უბუჭტუ მუქნა	უბუჭტუ ბვექნა
ბუქნა	ბუქნათ
ექნა	ექნათ

ზ ე ს რ უ ლ ი

უბუჭტუ ვქნილფიუაფ	უბუჭტუ ვქნილფიუაფით
ქნილფიუაფ	ქნილფიუაფით
ქნილფიუა	ქნილფიუნენ

მ ე ო თ ა დ ი

უბუჭტუ ვიქ	უბუჭტუ ვიქთ
იქ	იქთ
იქს	იქმონენ

მ ე ო თ ა დ ი

უბუჭტუ ვიქმნები	უბუჭტუ ვიქმნებით
იქმნები	იქმნებით
იქმნების	იქმნებიან

უ რ ი ნ ო .

სამოქმედო: ქმნა. სავნებო: ვქმნა

რიცხვი ჰირი და ყამი არა აქუს. ზმართული სახელი: ქმნვა. ამა სქესსა შინა არიან ესენი: ვთქვა, ვთქვი, თქვი; ვსვა, სვი, სვა.

მეორისა სქესისათჳს, რლისა ჰირველი ნიშანი არს: ე.
ფითარცა: მივცე; ხოლო მეორე ნიშანი ეც, ფითარცა: მიეც.

სასამძღრო, მეოფი, სასამძღრო, მეოფი,
სამოქმედო. საცნებო.

სამხოლოო	სამრავლო	სამხოლოო	სამრავლო
მივცე	მივსცეთ	მივიცე	მივიცეთ
მისცე	მისცეთ	მიიცე	მიიცეთ
მისცეს	მისცენ	მიიცენ	მიიცენ

უ ს რ უ ლ ი

მიმეტა	მიგვეტა
მიგეტა	მიგეტათ
მიეტა	მიეტათ

უ ს რ უ ლ ი

მივეტოდი	მივეტოდით
მიეტოდი	მიეტოდით
მიეტოდის	მიეტოდენ

ს რ უ ლ ი

მივეტი	მივეტით
მიეტი	მიეტით
მისტა	მისტეს

ს რ უ ლ ი

მივეტ	მივეტთ
მიეტ	მიეტთ
მისტნა	მისტენს

მ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

მიმიტია	მიგვიტია
მიგიტია	მიგიტიათ
მიუტია	მიუტიათ

მ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

მიმიტემია	მიგვიტემია
მიგიტემია	მიგიტემიათ
მიუტემია	მიუტემიათ

ფ ე ს რ უ ლ ი

სამხოლოო	სამრავლო
მიმეტა	მიგვეტა
მიგეტა	მიგეტათ
მიეტა	მიეტათ

ფ ე ს რ უ ლ ი

სამხოლოო	სამრავლო
მიტემულ ფიუჳ	მიტემულ ფიუჳვით
მიტემულ იუჳ	მიტემულ იუჳვით
მიტემულ იუ	მიტემულ იუჳენ

მივცემ	მივსცემთ	მივიცემი	მივიცემით
მისცემ	მისცემთ	მიიტყვის	მიიტყვიან
მისცემს	მისცემენ	მიიტყვის	მიიტყვიან

საბრძანებლისი მუკუფი, სამოქმედო, ჰიჩი მუკუფი.

მიეც, ნუ მისცემთ მიეცით, ნუ მისცემთ

საბრძანებლისი მუკუფი, საგნებო, ჰიჩი მუკუფი.

მიიეც, ნუ მიიტყვი მიიეცით, ნუ მიიტყვიან

მუკუფადი

მისცემდი, ნუ მისცემდი მისცემდეთ, ნუ მისცემდეთ

მუკუფადი

მიიეცით, ნუ მიიტყვიან მიიეცით, ნუ მიიტყვიან

მუკუფი და მუკუფადი, ჰიჩი მესამე.

მისცეს, ნუ მისცეს მისცენ, ნუ მისცენ

მუკუფი და მუკუფადი, ჰიჩი მესამე.

მიიტყვის, ნუ მიიტყვის მიიტყვენ, ნუ მიიტყვიან

სამოქმედო და საგნებო, ჰიჩი ჰიჩიყელი:

მივსცემთ, ნუ მივსცემთ.

სამოქმედო: ნუ მივსცემთ.

სანეტარძო, მუკუფი და უსრული, სამოქმედო.

ნეტარძო მიმეც ნეტარძო მიმეც მიმეცათ

მიმეც მიმეცათ

მიმეც მიმეცათ

ს ა გ ნ ე ბ ო : ნ უ მ ი ფ ი ტ ე მ ი თ .

სანეტარძო მუოთი და უსრული სანებო.

ნეტართუმცა მივეცოდი	ნეტართუმცა მივეცოდით
მიეცოდი	მიეცოდით
მიეცოდა	მიეცოდნით

სრული და მარადის სრული.

სამხლოო

სამრავლო

ნეტართუმცა მიმეტეს	ნეტართუმცა მიგვეტეს
მიგეტეს	მიგეტესი
მიეტეს	მიეტესთ

სრული და მარადის სრული.

სამხლოო

სამრავლო

ნეტ. მიცემულ ვიყო	ნეტ. მიცემულ ვიყოთ
მიცემულ იყო	მიცემულ იყოთ
მიცემულ იყოს	მიცემულ იყუნენ

ზ ე ს რ უ ლ ი

ნეტართუმცა მიმეტნა	ნეტართუმცა მიგვეტნა
მიგეტნა	მიგეტნათ
მიეტნა	მიეტნათ

ზ ე ს რ უ ლ ი

ნეტ. მიცემულ ვიუავ	ნეტ. მიცემულ ვიუავანი
მიცემულ იუავ	მიცემულ იუავანი
მიცემულ იუო	მიცემულ იუუნენ

მ ე რ თ ა დ ი

სამსოლოო	სამრავლო
ნეტარტუმცა მივცე	ნეტარტუმცა მივსცეთ
'მისცე	მისცეთ
მისცეს	მისცენ

მ ე რ თ ა დ ი

ნეტარტუმცა მივიცი	ნეტარტუმცა მივიცეთ
მიიტე	მიიტეთ
მიიტეს	მიიტენ

საქჴმდასოხი მერთი, სამოქმედო.

უკჴმთუ მივსცე	უკჴმთუ მივსცეთ
მისცე	მისცეთ
მისცეს	მისცენ

საქჴმდასოხი მერთი, სავნებო

უკჴმთუ მივიცე	უკჴმთუ მივიცეთ
მიიტე	მიიტეთ
მიუტეს	მიიტენ

უ ს რ უ ლ ი

უკჴმთუ მიმეცა	უკჴმთუ მიგვეცა
მიგვეცა	მიგვეცათ
მიეცა	მიეცათ

უ ს რ უ ლ ი

სამხალლოო

სამრავლო

უკუჭტუ მივსტემოდი
მისტემოდი
მისტემოდა

უკუჭტუ მივსტემოდით
მისტემოდით
მისტემოდნენ

ს რ უ ლ ი

უკუჭტუ მიმიცია
მიგიცია
მიუცია

უკუჭტუ მიგვიცია
მიგიციათ
მიუციათ

ს რ უ ლ ი

უკუჭტუ მივაც
მიიაც
მიიცეს

უკუჭტუ მივაციით
მიიაციით
მიიცნენ

მ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

უკუჭტუ მიმეტეს
მიგეტეს
მიეტეს

უკუჭტუ მიგვეტეს
მიგეტესთ
მიეტესთ

მ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

უკუჭტუ მიცემულ ვარ
მიცემულ ხარ
მიცემულა

უკუჭტუ მიცემულ ვართ
მიცემულ ხართ
მიცემულან

ზესრული

სამხლოლო	სამრავლო
უკრტთუ მიმეცნა	უკრტთუ მიგვეცნა
მიგეცნა	მიგეცნათ
მიეცნა	მიეცნათ

ზესრული

უკრტთუ მიცემულ ვიყავ	უკრტთუ მიცემულ ვიყავით
მიცემულ იყავ	მიცემულ იყავით
მიცემულ იყო	მიცემულ იყუნენ

მეოთხადი

უკრტთუ მივსცემ	უკრტთუ მივსცემთ
მისცემ	მისცემთ
მისცემს	მისცემენ

მეოთხადი

უკრტთუ მივიცემი	უკრტთუ მივიცემით
მიიციემი	მიიციემით
მიიციემის	მიიციემიან

უჩინოსი.

სამოქმედო: მიცემა. საფნებო: მიფიცემდ.

მრტლდი სქესისათჳს, რომლისა ჰირტლდი ნიშანი არს: ა. მაგალითი, — შქწუობილი შქემობილთა თა, ვა: ვბან, ჭბან, ჭბანს. ხოლო მეორე არს შქწუობილი ე, ვა: ჭბანე.

სასამძღროსი მყოფი
სამოქმედო.

სასამძღროსი მყოფი
სავნებო.

სამსოლოო	სამრავლო
ვბან	ვბანთ
ჰბან	ჰბანთ
ჰბანს	ჰბანენ

სამსოლოო	სამრავლო
ვიბან	ვიბანთ
იბან	იბანთ
იბანს	იბანენ

უსრული

უსრული

ვბანდი	ვბანდით
ჰბანდი	ჰბანდით
ჰბანდა	ჰბანდეს

ვიბანდი	ვიბანდით
იბანდი	იბანდით
იბანდა	იბანდენ, იბანდეს

სრული

სრული

დავბანე	დავბანეთ
დაჰბანე	დაჰბანეთ
დაჰბანა	დაჰბანეს

დავიბანე	დავიბანეთ
დაიბანე	დაიბანეთ
დაიბანა	დაიბანეს

მარადის სრული

მარადის სრული

დამიბანია	დაგვიბანია
დაგიბანია	დაგიბანიათ
დაუბანია	დაუბანიათ

დავბანილ ვარ	დაბანულ ვართ
დაბანილ ხარ	დაბანულ ხართ
დაბანულა	დაბანულან

იესრული

იესრული

დამეპანნა	დაგვეპანნა
დაგეპანნა	დაგეპანნათ
დაეპანნა	დაეპანნათ

დაბანულ ვიყავ	დაბანულ ვიყავით
დაბანულ იყავ	დაბანულ იყავით
დაბანულ იყო	დაბანულ იყუნენ

მყოფადი

სამსოლოო	სამრავლო
დაფბანო	დაფბანოთ
დაბანო	დაბანოთ
დაბანოს	დაბანონ

მყოფადი

სამსოლოო	სამრავლო
დაფიბანო	დაფიბანოთ
დაიბანო	დაიბანოთ
დაიბანოს	დაიბანონენ.

საბძანებო მყოფი, სამოქმედო, ში მყოფი.

დაჭბანე, ნუ დაჭბანნ დაჭბანეთ, ნუ დაჭბანთ

საბრძანებო მყოფი, სავნებო, შირი მყოფი.

დაიბანენ, ნუ დაიბანნ, დაიბანენით, არ დაიბანეთ

მყოფადი

დაჭბანო, არ დაჭბანო დაჭბანოთ, არ დაჭბანოთ

მყოფადი

დაიბანნო, არ დაიბანნო დაიბანნოთ, არ დაიბანნოთ

მყოფი და მყოფადი, შირი მესამე.

დაიბანნოს, ნუ დაიბანნოს დაჭბანნონ, არ დაჭბანნონ

მყოფი და მყოფადი, შირი მესამე.

განიბანნოს, ნუ განიბანნოს,	განიბანნონ, არ განიბანნონ,
ნოს, ნუ განიბანნების.	ნონ, ნუ განიბანნებიან

შირი შირიჟელ

განვიბანოთ, ნუ განვიბანთ

პირი პირუჭლი

სამსოლოო

სამრავლო

განვიბანნათ ნუ განვიბანნებით

სანეტარძო მეოფი და უსრული სამოქმედო.

ნეტართუმცა დამებანა	ნეტართუმცა დაგვებანა
დაგებანა	დაგებანათ
დაებანა	დაებანათ

სანეტარძო მეოფი და უსრული სავნებო.

ნეტართუმცა დაგებანსე	ნეტართუმცა დაგვებანსეთ
დაებანსე	დაებანსეთ
დაებანსეს	დაებანსენ

სრული და მარადის სრული

ნეტართუმცა დამებანოს	ნეტართუმცა დაგვებანოს
დაგებანოს	დაგებანოსთ
დაებანოს	დაებანოსთ

სრული და მარადის სრული

ნეტ. დაბანულ ვიუო	ნეტ. დაბანულ ვიუოთ
დაბანულ იუო	დაბანულ იუოთ
დაბანულ იუოს	დაბანულ იუუნენ

ზესრული

ნეტარტუმცა დამებანა	ნეტართუმცა დაგვებანა
დაგებანა	დაგებანათ
დაებანა	დაებანათ

ზესრული

სამსოლოო

სამრავლო

ნეტ. დაბანულ ვიყავ
დაბანულ იყავ
დაბანულ იყოს

ნეტ. დაბანულ ვიყავით
დაბანულ იყავით
დაბანულ იუენენ

მეოფადი

ნეტარტუმცა დაგბანდე
დაბანდე
დაბანდეს

ნეტარტუმცა დაგბანდეთ
დაბანდეთ
დაბანდენ

მეოფადი

ნეტარტუმცა განვიბანდე
განიბანდე
განიბანდეს

ნეტარტუმცა განვიბანდეთ
განიბანდეთ
განიბანდენ

საქჟმდასოლი მეოფი, სამოქმედო.

უკჟმტუ ვბან
ჰბან
ჰბანს

უკჟმტუ ვბანთ
ჰბანთ
ჰბანენ

საქჟმდასოლი მეოფი, სავნებო.

უკჟმტუ ვიბან
იბან
იბანს

უკჟმტუ ვიბანთ
იბანთ
იბანენ

უ ს რ უ ლ ი

სამხოლოო

სამრავლო

უკუჭტუ დამებანა
დაგებანა
დაებანა

უკუჭტუ დაებანათ
დაგებანათ
დაებანათ

უ ს რ უ ლ ი

უკუჭტუ დაფიბანოდი
დაიბანოდი
დაიბანოდის

უკუჭტუ დაფიბანოდით
დაიბანოდით
დაიბანენ

ს რ უ ლ ი

უკუჭტუ დამიბანია
დაგიბანია
დაუბანია

უკუჭტუ დაგიბანია
დაგიბანიათ
დაუბანიათ

ს რ უ ლ ი

უკუჭტუ დავბანულ ვარ
დაბანულ ხარ
დაბანულა

უკუჭტუ დაბანულ ვართ
დაბანულ ხართ
დაბანულ არიან

შ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

უკუჭტუ დამბანოდეს
დაგბანოდეს
დაბანოდეს

უკუჭტუ დაგბანოდეს
დაგბანოდესთ
დაგბანოდეს

მ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

სამსოლოო

სამრავლო

უკუჭტუ განვბანულ ვიყო	უკუჭტუ განბანულ ვიყავით
განბანულ იყო	განბანულ იყვნეთ
განბანულ იყოს	განბანულ იყუნენ

ფ ე ს რ უ ლ ი

უკუჭტუ დამებანნა	უკუჭტუ დაგვებანნა
დაგებანნა	დაგებანნათ
დაებანნა	დაებანნათ

ფ ე ს რ უ ლ ი

უკუჭტუ განბანილ ვიყავ	უკუჭტუ განბანულ ვიყავით
განბანილ იყავ	განბანულ იყავით
განბანილ იყო	განბანულ იყუნენ

მ ე ო თ ა დ ი

უკუჭტუ დავბანო	უკუჭტუ დავბანოთ
დაბანო	დავბანოთ
დაბანოს	დავბანონ

მ ე ო თ ა დ ი

უკუჭტუ დავიბანო	უკუჭტუ დავიბანოთ
დაიბანო	დაიბანოთ
დაიბანოს	დაიბანონ

კვალადცა მასვე სახესა ზედა სამოქმედო და საფნებო,
და საფნებო ზმარითულითა:

მ ე რ თ ი ს ა მ ო ქ მ ე დ ო

სამხლოო	სამრავლო
რქმს განვბან	რქმს განვბანო
განბან	განბანო
განბანს	განბანს

მ ე რ თ ი ს ა ფ ნ ე ბ ო

რქმს განვიბან	რქმს განვიბანო
განიბან	განიბანო
განიბანს	განიბანს

უ ს რ უ ლ ი

რქმს ვბანდი	რქმს ვბანდით
ჭბანდი	ჭბანდით
ჭბანდა	ჭბანდენ

უ ს რ უ ლ ი

რქმს ვიბანდი	რქმს ვიბანდით
იბანდი	იბანდით
იბანდა	იბანდენ

ს რ უ ლ ი

რქმს დავბანე	რქმს დავბანეთ
დაჭბანე	დაჭბანეთ
დაჭბანს	დაჭბანეს

ს რ უ ლ ი

სამსოლოო	სამრავლო
ო [~] დს განვიბანე	რ [~] უმს განვიბანეთ
განიბანე	განიბანეთ
განიბანა	განიბანნენ

შ ა რ ა დ ის ს რ უ ლ ი

ვიდრე დამებანოს	რ [~] უმს დაგვებანოს
დაგებანოს	დაგებანოსთ
დაებანოს	დაებანოსთ

შ ა რ ა დ ის ს რ უ ლ ი

ვიდრე არ განბანილ ვიყო	ვიდრე არ განბანილ ვიყავით
განბანილ იყო	განბანილ იყავით
განბანილ იყოს	განბანილ იყუნენ

ზ ე ს რ უ ლ ი.

რ [~] უმს დამებანა	ო [~] დს დაგვებანა
დაგებანა	დაგებანათ
დაებანა	დაებანათ

ზ ე ს რ უ ლ ი.

რ [~] უმს განბანილ ვიყავ	რ [~] უმს განბანილ ვიყავით
განბანილ იყავ	განბანილ იყავით
განბანილ იყო	განბანილ იყუნენ

მყოფადი

სამხოლოო	სამრავლო
წდეს დავბანო	წყის დავბანდეთ
დაჭბანო	დაჭბანდეთ
დაჭბანოს	დაჭბანდნენ

მყოფადი

წდს განვიბანო	წდს განვიბანოთ
განიბანო	განიბანოთ
განიბანოდეს	განიბანონ

5დ საქუჭდასოსა შს გავს რამე, რ მყოფი და მყოფადი არა განსხუადებინ ურთიერთ არს ჟამისა მიერ.

უჩინოსი

სამოქმედო: ბანა საფნებო: ბანვა

უჩინოს რიცხვი, ჰირი და ჟამი არა აქუს

საკმარ არს ცნობად, რ ზმნანი რწნიმე ქართულისა ენითა სახელდართულისა ითქვიან, ანუ სახელდართულის მიგიერ თჯთოს ასოსა ჩართვითა ითქვიან, ვა: გბან, მბან, ვბან, გბანს, ანუ დამბანა, დავბანე, დამბანე, დავბანე, დავბანა, დაჭბანე და ესე ვითარნი, ვითამცა: მე შენ გბან, შენ მე მბან, მე ამას ვბან, ეს მე მბანს, მე ჰეტრემ დამბანა, მე ჰავლეს დავბანე და ესრეთ სხუანიცა. ამო სხვა სქესი

არ უნდა, არცა სხუა სრბოლნი, რ' ზემოთ ვითარ წერილ
 არს. სასამძღრო მყოფი, სამოქმედო: ვბან. აწ მანი ვინის
 ალაგს, — ვითამ მე ვბან. ხოლო ესრეთვე სრული: დამ-
 ბანე. ვითარ ზემოწერილ არს: დავბანე, მანი ვინის ალაგს
 არს. ესრეთვე ყოველი ზმნა, რ' ლიმე სახელდართულით
 ითქმოდეს არღარა უნდა სხუა სქესი. ად თჯსავე სქესში
 ისრბოლვის; რ' ლსა სქესსა შს თჯსი წყარო არს, რ' ლ
 არს უჩინო ზმნა. ხოლო ესეთნი ზმნანი არცა რასა აკლე-
 ბენ და არცა არასა მოუმატებენ. ად იმა ასოთი გუამსა და
 სახელსა ცხად ჰყოივენ და სახელდართულსა და პირსა. ამა
 სქესითა არიან ესენი:

მყოფი	სრული	საბრძანებო
ვჭამ	ვჭამე	ჭამე
ვსვამ	ვსვი	სვი
ვგნავ	მოვკან	კან
ვწნავ	დავწან	სწან
ვთხზავ	ვთხზენ	სთხზენ
ვპარავ	მოვპარე	მოჭპარე
ვბარავ	დავბარე	დაბარე
ვწვავ	დავწვი	დაწვი
ვკიცხავ	ვკიცხე	ტაჭკიტხე
მოვალ	მოველ	მოდი
წავალ	წაველ	წადი
შევალ	შეველ	შედი

მყოფი	სრული	საბრძანებო
ვცურავ	ვიცურვე	იცურე
მწამს	ვიწმუნე	იწმუნე
მიყვარ	შევიყვარე	შეიყვარე
ვაღებ	გავაღე	გააღე
ვიწეებ	ვიწეე	იწეე
ვისწავლობ	ვისწავლე	ისწავლე
ვითრობი	დავითრე	დაითრე
ვიპარავ	მოვიპარე	მოიპარე
ვთრთი	ვითრთოლე	ითრთოლე
ვირეევი	შევირეევი	შეირეევი
ვიწევი	მივიწეევი	მიეწეევი
ვაფსებ	ვაფსეე	აფსეე

და ესე ვითარნი. ხოლო ამას შინ არნ სამოქმედონი, რწნი შეიტყვარებიან სავნებოდ სქესთა მიერ და მოქმეუდებრ და რისახენი და ზიარნი, რწ არს ადვილსაპოფსელ. ხოლო სავნებოსა სქესთა თა არიან ესენი: შთავარდე, მოფრე, აღმოფეტენო, შევიწყნარო, ვიშვა, მოფეტუდე, დავჯდე, დავიწყო, ადვილარდო, წარველო, კდე ესე ვითარნი. — მეორესა სქესისათჳს რწლისა პირწყლდი ნიშანი არს ა, ვითარცა: ვთქვა. ხოლო მეორე ნიშანი არს ი, ვა: ვთქვი.

სასამძღრო, მეოთვი,
სამოქმედო.

სასამძღრო, მეოთვი,
საენებო.

სამსოლოო	სამრავლო
ვთქვა	ვთქვათ
თქვა	თქვათ
თქვას	თქვან

სამსოლოო	სამრავლო
ვითქვა	ვითქვათ
ითქვა	ითქვათ
ითქვას	ითქვან

უ ს რ უ ლ ი

უ ს რ უ ლ ი

მეთქვა	ბგეთქვა
ბეთქვა	ბეთქვათ
ეთქვა	ეთქვათ

ვითქმოდით	ვითქმოდით
ითქმოდით	ითქმოდით
ითქმოდან	ითქმოდენ

ს რ უ ლ ი

ს რ უ ლ ი

ვთქვი	ვთქვით
ჭთქვი	თქვით
თქვა	თქვეს

ვითქმიე	ვითქმიეთ
ითქმიე	ითქმიეთ
ითქმიეს	ითქმიენ

მ დ ი ს ს რ ლ ი

მ დ ი ს ს რ უ ლ ი

მითქვამს	ბგითქვამს
ბითქვამს	ბითქვამთ
უთქვამს	უთქვამთ

ვთქმულ ვარ	ვთქმულ ვართ
მთქმულ ხარ	მთქმულ ხართ
მთქმულ არს	მთქმულ არიან

ზ ე ს რ უ ლ ი

ზ ე ს რ უ ლ ი

მეთქვა	ბგეთქვა
ბეთქვა	ბეთქვათ
ეთქვა	ეთქვათ

მთქმელ ვიყავ	მთქმელ ვიყავით
მთქმელ იყავ	მთქმელ იყავით
მთქმელ იყო	მთქმელ იყუნენ

მეოთხედი

სამსოლო სამრავლო
 ვთქვამ ვთქვამთ
 თქვამ თქვამთ
 თქვამს სთქვან

მეოთხედი

სამსოლო სამრავლო
 ვითქმოდე ვითქმოდეთ
 ითქმოდე ითქმოდეთ
 ითქმოდეს ითქმოდენ

საბრძანებო, მეოთხე, ჰირი მეორე.

თქვი, ნუ სთქვამ თქვით, ნუ სთქვამთ

ბრძანებადი, მეოთხე, ჰირი მეორე.

ითქვი, ნუ ითქვი ითქვით, ნუ ითქვით, ითქმოდით ნუ
 ითქმოდით

მეოთხედი

თქვამ, ნუ სთქვამ სთქვამთ, ნუ სთქვამთ

მეოთხედი

ითქმი, ნუ ითქმი ითქმით, ნუ ითქმით

მეოთხე და მეოთხედი, ჰირი მესამე.

თქვას, არა თქვას თქვან, ნუ თქვან

მეოთხე და მეოთხედი, ჰირი მესამე.

ითქვეს, ნუ ითქვეს ითქვან, ნუ ითქვან

სამოქმედო და სხვებო, ჰირი ჰირველი: ვიქმოდეთ,
 ვიტყოდეთ, ნუ ვითქმოდეთ, ნუ ვიტყოდეთ.

სანეტარძო, მყოფი და უსრული სამოქმედო.

სამსოლოო	სამრავლო
ნეტარუმცა მეთქვა	ნეტარუმცა გვეთქვა
გეთქვა	გეთქვათ
ეთქვა	ეთქვათ

სანეტარძო, მყოფი და უსრული სავნებო.

ნეტარუმცა ვითქმოდნი	ნეტარუმცა ვითქმოდით
ითქმოდნი	ითქმოდით
ითქმოდან	ითქმოდენ

და ესრეთ ყოველნივე.

საქრძდასო, მყოფი, სამოქმედო.

უკრძთუ ვთქვა	უკრძთუ ვთქვათ
თქვა	თქვათ
თქვან	თქვან

საქრძდასო, მყოფი, სავნებო.

უკრძთუ ვითქვა	უკრძთუ ვითქვათ
ითქვა	ითქვათ
ითქვან	ითქვან

და ესრეთ ყოველნივე მყოფსავით.

უჩინოსი.

სამოქმედო: თქმა. სავნებო: ვითქვი.

სქესსა ამას შინა არიან ყოველნი ა ნიშნითა სამოქმედოსა ზმნანი, რომელი შეიცვალესიან სავნებოასა შინა სხუასა სქესსა ზედა ი, სჲდ სამუჟანი, ზოგნი.

სამყოფოა ზმნანი:
მყოფი.

მეორე სამყოფოა
ზმნანი: მყოფი.

სამხოლო	სამრავლო	სამხოლოა	სამრავლოა
ვმყოფობ	ვმყოფობთ	ვარ	ვართ
მყოფობ	მყოფობთ	ხარ	ხართ
მყოფობს	მყოფობენ	არს	არიან

უ ს რ უ ლ ი

უ ს რ უ ლ ი

ვმყოფობდი	ვმყოფობდით	ვიყავ	ვიყავით
მყოფობდი	მყოფობდით	იყავ	იყავით
მყოფობდა	მყოფობდენ	იყო	იყვნენ

ესრეთვე სსამძღრონი იტინივე იქმნებიან: სანეტარძო და საქუჭდასო. ხოლო საბრძანებო და სხუა ჟამი არა აქუნ, სანეტარძოსი და საქუჭდასოსი აქუნ:

მყოფადი

მყოფადი

ვმყოფობდე	ვიმყოფოდეთ	ვიყო	ვიყვნეთ
მყოფობდე	იმყოფოდეთ	იყო	იყვნეთ
მყოფობდეს	იმყოფოდენ	იყოს	იყვნენ

უჩინო.

მყოფი და არს.

სასამძღრო მუოფი	მეორე სასამძღრო მუოფი
სამხოლოო	სამრავლო
ფიქნა	ფიქნათ
იქნა	იქნათ
იქნას	იქნენ

სამხოლოო	სამრავლო
ფიმუოფო	ფიმუოფოთ
იმუოფო	იმუოფოთ
იმუოფოს	იმუოფონ

უ ს რ უ ლ ი

ფუოფილ ვიუაჳ	ფუოფილ ვიუაჳით
უოფილ იუაჳ	უოფილ იუაჳით
უოფილ იუო	უოფილ იუუნენ

უ ს რ უ ლ ი

ფუოფილ	—
—	—
—	—

ს რ უ ლ ი

ფიქმენ	ფიქმენით
იქმენ	იქმენით
იქმნა	იქმნენ

ს რ უ ლ ი

—	—
—	—
—	—

მ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

—	—
—	—
—	—

მ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

—	—
—	—
—	—

ზ ე ს რ უ ლ ი

ქმნულან	ფუოფილვიუაჳ	ვიუაჳით
უოფილიუაჳ		
უოფილიუო		

ზ ე ს რ უ ლ ი

—	—
—	—
—	—

მ ე ო თ ა დ ი		მ ე ო თ ა დ ი	
სამხლოლო	სამრავლო	სამხლოლო	სამრავლო
ვიყო	ვიყოთ	ვიმყოფო	ვიმყოფოთ
იყო	იყოთ	იმყოფო	იმყოფოთ
იყოს	იყვნენ	იმყოფოს	იმყოფონ

საბრძანებოსი მეოფი, პირი მეორე
 იყავ, ნუ იქმნები, იყავით, იმყოფენით, იმყოფონ

მ ე ო თ ა დ ი.

სამხლოლო	სამრავლო
იყავნ, ნუ იყავნ,	იყავნთ, ნუ იმყოფებით

მეოფი და მეოთადი, პირი მესამე.
 იყოს და იონ, ნუ იყოს იყავნნდა იყუნენ, ნუ იყუნენ

პირი პირუტყლი.

ვიყუნეთ, ვიმყოფოთ, ნუ ვიყუნეთ და ნუ მყოფობთ

სანეტარძო მეოფი და უსრული.

ნეტართუ ვყოფილ ვიყავ	ნეტართუ ვყოფილ ვიყავით
ყოფილ იყავ	ყოფილ იყავით
ყოფილ იყო	ყოფილ იყუნენ

სრული და მარადის სრული.

ნეტ. ვყოფილ, ანუ ქმნილ ვიყო	ნეტ. ვყოფილ ვიყუნეთ
ყოფილ, ქმნილ იყო	ყოფილ იყვნეთ
ყოფილ, ქმნილ იყოს	ყოფილ იყუნენ

ზესრული

სამხოლოო

ნეტართუ ყოფილ, ანუ ქმნილ ვიმყოფებოდი
იმყოფებოდი
იმყოფებოდა

ზესრული

სამრავლო

ნეტართუ ვიმყოფებოდით
იმყოფებოდით
იმყოფებოდენ

მყოფადი

ნეტართუ ვიმყოფო	ნეტართუ ვიმყოფოთ
იმყოფო	იმყოფოთ
იმყოფოს	იმყოფონ

შეიკრიბენ საქუჭდასონიცაჲ.

უჩინოსი

ყოფაჲ ქმნაჲ

ხოლო ზმნისა მანაკუჭთებელნი არიან: მყოფი და სრული სასამძღროსი, რომელ უსრული მყოფისაგან. შეინაკუჭთება, ვითარცა განვალო, ვჴამო, შეჴამა, დავკლა, დამეკლა. ხოლო ეგრეთვე სასამჴნო საბრძანებოსი, ვითარცა: ნუ განალე, ნუ სჴამ, ნუ დაჴკლამ, არა განალო.

ნდ უჩინიანიცა, ვითარცა: განვადო, განღება, ვჭამო, ჭამა, დავკლა, კლვა. ხოლო უოფადნიცა სანეტარძოს და საქუჭდასოსანი: ვადებ, განვადო, ვიქ, ვქნაჲ, მოვიღებ, მოწიღო. ედ სრულისაგან დაინაკუჭტებინ, ვა: განვადი, განმიღ(?), განმეღო, განვადო, ესრეთვე სხუანი სანიდგეულად; ნდ ზოგნი მდებარებითნი მუოფისაგან დაინაკუჭტებინ, ვითარცა: დავთმო, დამითმია, დავისსა, დავსსიღო ვარ. ედ ესრეთნი არნ, რლნი არა ინაკუჭტებინ სრულისაგან არა იქსების თქმად: დავითმე დავითმინებულვარ. ხოლო ზოგთა ზმნათაგან მდებარებითნი სასიაროთაგან არნ სამოქმედონი, ვა: სვიმეონს ვჳარი ქსი აღუტვირთავს, აღუტვირთა, ნეტართუ აღუტვირთოს. ესენივე არნ სავნებონი, ვა: სვიმეონისაგან ვჳარი ქესი ტვირთულ იყო. ხოლო ზოგთაგანი შემძლებულ არს განსხუებად თჯივეულისაგან სამოქმედო და სავნებოჲ, ვა: სამოქმედონი: მე ქე შემეფარია, შემეფარა, ნეტართუ შემეფარელ ვიყავ. სავნებო, ვა: ჩემ მიერ ქე შეეფარებულ არს, შეეფარებულ იყო, ნეტართუ შეეფარებულ იყო. ხოლო მავალითნი მუოფადი სასამძღროსი სამოქმედოთანი არნ ესენი: თო, თოს, ვა: ვიტვირთო, იტვირთოს. ხოლო ქართულსა ენასა ზედა ელნი ზმნანი საპიროსნი ელსა სქესსა შს უმიზეზოდ მიიღებენ ესენი (ამათი) ვ, ჰ ჰლსა პირსა და მეორესა პირსა ზმნისა თავად. ხოლო აღლევი-თად: თო, თოს, ვა, პირუჭლი პირი: ვჭამ, ჰჭამ, სჭამს. ეგრეთვე სხუასა სქესსა შა.

მეორესა პირსა შს შეიცვალების ჰე ინად, და მესამესა

წაღა მოიღების; ად პირველისა პირისაგან ვინი არა აღი-
გოცების, გვა: ვიქ, იქ, იქს; ეგრეთვე მრავალ გუარად სხუა-
თადა, გვა: დასასრულსა შა წარმოვიტყუით. ხოლო საბრა-
ძანებოსი მეოფი საამჯნო, მეორესა პირისა, მანითა, ბა-
ნითა და ლასითა აღსრულება, გვა: ნუ მისცემ, ნუ სჭამ,
ნუ უსუნებ, ნუ წახუალ. ხოლო ესრეთ ზოგნი რწინივე.
ხოლო სანეტარძოსი და საქუჭდასოსი მეოფისა იგავნი
სამოქმედოსანი არნ ესენი: აღვიკიდო, აიკიდო, აიკიდოს,
განუტეო, განუტეოს; და სავნებოდ, გვა: აღვიკიდო, აღი-
კიდო, აღიკიდოს. ად წარწერაში მრავალნი ყოფადნი ვი-
თარებისანი არა არნ განყოფილნი სრბოლთა მიერ; ად
შესმენით შეისმინებიან, გვა: ხოლო რაჟამს მოვიდეს ძე
კაცისა, — აჭა სრბოლთა სასამძღროი, ხოლო შესმენითა
საქუჭდასოი, ხოლო ესრეთვე ულნი ვითართა მეოფადნი
მრავალს ალაგს განყოფილად მღებარენი არნ. ზმნაჲ არა
შეიძლებს განსხუებასა სრბოლთა, გვა: ცხონდეს, ნუ
ცხონდეს, უკუჭთუ ცხონდეს. ხოლო სამრავლონი იქმნე-
ბიან ულნი ზმნაჲ, თანითა ჭ ნარითა გვა: ვთქვათ, თქვათ,
თქვან.

შეწენარებისათჳს.

შეწენარება არს ლექსი სასრბოლო ჟამიერი თჳნიერ
პირისა, რლი მოქმედებას ანუ ვნებასა დანიშნავს, გვა:
მიღებულნი. ხოლო მაგალითნი შეწენარებისანი არნ ესენი:
მწე, ლი, რე, ნე, ბო, გვა: შემწე, შემწენარებელი, შემწე-
ენარე, მოურნე, სადებო.

რღ არნ ჭვირი რთული სმნათაგან; ხოლო შეწყნარე-
ბად ითქვიან, რ შეიწყნარებს სახელისაგან სრბოლად,
ფმნისაგან ნათესავნი და ჟამი, და ოროთაგანვე ნაკუჭთსა
სახესა და რიცხუსა. ხ მიმდევრენი შეწყნარებისანი არნ
ექუსნი ესენი: ნათესავნი, ნაკუჭთინი, სახენი, რიცხუნი,
ჟამნი, სრბოლნი.

ნათესავი ოთხი: { სამოქმედო
 { საფნებო
 { საშუალო
 { და ზიარი

სამოქმედო, ფა: მდებარე, დებული, სადებო.

საფნებო, ფა: ვდებული (?).

საშუალო, ფა: დამკვიდრებული, დამკვიდრებულ.

ზიარი, ფა: განყოფილი ღ განყოფილ, ფა: განყოფილი
ცოდვისა და განყოფილი ცოდვისაგან.

ნაკუჭთი სამი: { მარტივი, ფა: ტვირთულ
 { ყრილი, ფა: წატვირთულ
 { ზეყრილი, ფა: ცალწატვირთულ.

სახენი ორი: { ჰლ სამგზავსო
 { და გამომჭვირვალო.

ჰლ სამგზავსო, ფა: მამსხენელ, მოსხენილი, მოსახ-
სენელი, მოსახსენელო.

ხოლო გამომჭვირვალო, ფა: მოსახსენებელო, მოსახ-
სენებულო, სამოსახსენებელო.

რიცხვი ორი: სამხლოლო და სამრავლო. სამხლოლო,
გა: დაცულო; სამრავლო, გა: დაცულნო.

ჟამნი სამნი: { მყოფი, გა: მაქებული
ყოფილი, გა: ქებული
მყოფადი, გა: საქებული.

სრბოლნი ათნი სახელსავით, და ისრბოლვის ჳლსა
სქესსა შა სახელისასა, გა: შემწე, შემწისა, შემწენარე-
ბელი, შემწენარებელისა, შემწენარე, შემწენარისა, მოჟრნე,
მოჟრნესი და ებე ვითარნი ესრეთ.

სამხლოლო		სამრავლო
საწრფელო,	შემწე	შემწენი
სანათესაო,	შემწისა	შემწეთა
სამიცმადო,	შემწესა	შემწეთ, შემწეებს
სამოქმედო,	შემწით	შემწეებით
საძიებო,	შემწეს	შემწეებს.

სამხლოლო		სამრავლო
სადასაბამო,	შემწისაგან	შემწეთაგან
სამეტყველო,	შემწისას	შემწეებთანა
საშორისყოფო,	შემწეში	შემწეებში
საგარეშემცო,	შემწითა	შემწეებითა
საწოდებო,	შემწევ, შემწეო,	შემწეებო

ხოლო მყოფი შეწენარებისა არს, რ მყოფი ზმნისა-
გან ჭვირდების, გა: შევიწენარო, შემწენარებელო, ვიც-
ნა, მცნობელო. ხოლო არს, რ ღი სრულისაგან, გა: ვიტ-

გირთუ, შტვირთველო, მოვე, მოსულო. ხალო წასრული
სამდებაროსა ზმნისაგან გამოჰვირდებიან, ვა: მოსული,
მცნებელი. ხალო უოთადი უჩინოსაგან გამოიჰვირვიან,
ვა: კიდვა, კიდებული, ჭამა, ჭმული. ხალო მიიღების შეწ-
უნარებაჲ ესე სრბოლაჲ სახელისა ზმნისაჲ, ვა: მიმცე-
შელო ცხოვრებისა უკუდავისა, იგივე არს: რლი მისცემ
ცხოვრებასა უკუდავსა; აღმავსებელო ელისა, იგივე არს:
რლი აღავსებ ელსა; შეუოფილ წიგნი მისცა მსახურთა,
იგივე არს: შეუო წიგნი და მისცა მსახურთა; ქესგან და
სასჯელი არს ელი სოფელი, იგივე არს: ქესგან დაისაჯოს
ელი სოფელი; ქე დამსჯელი ელისა სოფლისა, იგივე
არს: ქემ დასაჯოს სოფელი ელი. ხალო შეწუნარებაჲ
ესე თავით თვისით უსრულ არს საქუჭდასოსა ზმნათაგან,
ვა: კურთხეულ არს. ხალო აღსრულდებიან საპირითა
ზმნათაგან, ვა: კურთხეულ არს ნაუოფი მუცლისა შენისა.
ხალო შეწუნარებაჲ ესე რაჟამს არა ჰქონდეს სრბოლაჲ
მიღებული ზმნისაგან მას ჟამს ვალს; ვა: სახელი, ვა:
მშობელი უფლისა დედა ჯვარცმულისა შეეარებული ქესი.
უკუჭთუმცა იპობოდეს გარეშე ამა მაგალითთასა შეწუნა-
რება რამე, ვა: მწე.

სასელდართულისათუხს.

სასელდართული არს ლექსი სრბოლაჲდი, ნაცვლად სახე-
ლისა მოღებული, განშორებული პირისაგან საცხადო,
თვნიერ ჟამისა, ვით არს: მე.

ხოლო ზღვევენ სახელდართულსა
ათხნი:

}	პირნი
	რიტხუნი
	სახენი
	და სრბოლნი.

პირნი სამნი:

}	ჭლი, წა: მე
	მეორე, წა: შენ
	მესამე, წა: ამან, მაგან, იმან.

რიტხუნი ორი: სამხოლო და სამრავლო.

სამხოლო, წა: მე, შენ, ამან, მაგან, იმან.

სამრავლო, წა: ჩვენ, თქვენ, ესენი, ეგენი, იგინი.

სახენი ორი: ჰლ სამგზავსო და გამომჰვირვალო.

ჰლ სამგზავსო, წა: მე, შენ, ამან, მაგან, იმან, ჩვენ, თქვენ, ესენი, ეგენი, იგინი.

ხოლო გამომჰვირვალო, წა: ჩემი, შენი, ამისი, მაგისი, იმისი, ჩვენი, თქვენი, ამათი, მაგათი, იმათი ღ მათი.

ხოლო გამომჰვირვალონი ესენი ჯღ გამოჰვირდებიან, წა: ჩემიანი, შენიანი, მათიანი და სხუანი.

სრბოლნი ათნი სახელისებრ.

სრბოლნი ჰლნი სამგზავსოსანი, სამხოლოო:

საწრთელო: მე, შენ, ამან, მაგან, იმან.

სანათესაო: ჩემი, შენი, ამისი, მაგისი იმისი.

სამიტყმადო: მე, ჩემდა, შენ, შენდა, ამას, მაგას, ამას.

სამოქმედო: ჩემით, შენით, ამით, მაგით, იმით.

საძიებო: ჩემს, შენს, ამის, ამას, მაგის, მაგას, იმის, იმას.

სადასაბამო:	ჩემგან, შენგან, ამისგან, მაგისგან, იმისგან.
სამეტყველო:	ჩემსას, შენსას, ამისას, მაგისას, იმისას.
საშორის მყოფო:	ჩემში, შენში, ამაში, მაგაში, იმაში.
საგარეშემცო:	ჩემითა, შენითა, ამითა, მაგითა, იმითა.
საწოდებო:	— — — —

სრბოლი ვლი სამგზავსო, სამრავლო:

საწრთელო:	ჩვენ, თქვენ, ამით, მაგით, იმით.
სანათესაო:	ჩვენი, თქვენი, ამათი, მაგათი, იმათი.
სამიტყმალო:	ჩვენდა, ჩვენსა, თქვენდა, თქვენსა, ამათა, მაგათა, იმათა. ჩვენით, თქვენით, ამათით, მაგათით, იმათით.
საძიებო:	ჩვენს, თქვენს, ამათს, მაგათს, იმათს.
სადასაბამო:	ჩვენგან, თქვენგან, ამათგან, მაგათგან, იმითგან.
სამეტყველო:	ჩვენსას, თქვენსას, ამათსას, მაგათსას, იმათსას.
საშორის მყოფო:	ჩვენში, თქვენში, ამათში, მაგათში, იმათში.
საგარეშემცო:	ჩვენითა, თქვენითა, ამათითა, მაგათითა, იმათითა.
საწოდებო:	— — — —

სრბოლი წლი სამგზავსო, სამრავლო:

- საწრფელი: ჩვენ, თქვენ, ამით, მაგით, იმით.
სანათესაო: ჩვენი, თქვენი, ამათი, მაგათი, იმათი.
სამიტყმადო: ჩვენდა, ჩვენსა, თქვენდა, თქვენსა, ამათა, მაგათა, იმათა.
სამოქმედო: ჩვენით, თქვენით, ამათით, მაგათით, იმათით,
საძიებო: ჩვენს, თქვენს, ამათს, მაგათს, იმათს.
სადასახამო: ჩვენგან, თქვენგან, ამათგან, მაგათგან, იმათგან.
სამეტყველო: ჩვენსას, თქვენსას, ამათსას, მაგათსას, იმათსას.
საშორის მყოფო: ჩვენში, თქვენში, ამათში, მაგათში, იმათში.
საკარეშემცო: ჩვენითა, თქვენითა, ამათითა, მაგათითა, იმათითა.
საწოდებო: — — — —

სრბოლი გამომგვირვალო, სამხლოლო თხსასა და თხსთასა:

- საწრფელი: ჩემი, შენი, თხსი.
სანათესაო: ჩემისა, შენისა, თხსისა.
სამიტყმადო: ჩემსა, შენსა, თხსსა.
სამოქმედო: ჩემით, შენით, თხსით.
საძიებო: ჩემს, შენს, თხსს.

სადასაბამო:	ჩემგან, ჩემისაგან, შენგან, შენისაგან, თვისისაგან.
სამეტყველო:	ჩემსას, შენსას, თვისისას.
საშორის მეოფო:	ჩემში, შენში, თვში.
საგარეშემცო:	ჩემითა, შენითა, თვითა.
საწოდებო:	— — —

სრბოლნი გამომჟღერვალოსი, სამრავლო სათვს
თაოსი:

საწრთელო:	ჩემნი, შენნი, მისნი.
სანათესაო:	ჩემნისა, შენნისა, მისნისა (?).
სამიცემადო:	ჩემსა, შენსა, მისნსა.
სამოქმედო:	ჩემნით, შენნით, მისნით.
საძიებო:	ჩემს, შენს, მისს.
სადასაბამო:	ჩემთაგან, ჩემნისაგან, შენნისაგან, შენთაგან, მისთაგან, მისაგან.
სამეტყველო:	ჩემნისას, შენნისას, მისნისას.
საშორის მეოფო:	ჩემში, შენში, მისში.
საგარეშემცო:	ჩემნითა, შენნითა, მისნითა.
საწოდებო:	ჩემნო, შენნო, მისნო.

სამხოლოო თვისიანისა:

საწრთელო:	ჩუჭნი, თქუჭნი,	მათი.
სანათესაო:	ჩუჭნისა, თქუჭნისა,	მათისა.
სამიცემადო:	ჩუჭნსა, თქუჭნსა,	მათსა.
სამოქმედო:	ჩუჭნით, თქუჭნით,	მათით.

საძიებო :	ჩუტნს,	თქუტნს,	მათს.
სადასაბამო :	ჩუტნგან,	თქუტნგან,	მათგან.
სამეტყველო :	ჩუტნისას,	თქუტნისას,	მათისას.
საშორისყოფო :	ჩუტნთში,	თქუტნში,	მათში
საგარეშემცო :	ჩუტნითა,	თქუტნითა,	მათითა.
საწოდებო :			

სამრავლო გუამისა და საგუამოსი :

საწრფელო :	ჩუტნნი,	თქუტნნი,	მათნნი.
სანათესაო :	ჩუტნნისა,	თქუტნნისა,	მათნისა.
სამიცემადლო :	ჩუტნთა,	თქუტნთა,	მათთა.
სამოქმედო :	ჩუტნით,	თქუტნით,	მათით.
საძიებო :	ჩუტნს,	თქუტნს,	მათს.
სადასაბამო :	ჩუტნთგან,	თქუტნთგან,	მათთგან.
სამეტყველო :	ჩუტნისას,	თქუტნისას,	მათისას.
საშორისყოფო :	ჩუტნში,	თქუტნში,	მათში.
საგარეშემცო :	ჩუტნითა,	თქუტნითა,	მათითა.
საწოდებო :	ჩუტნო,	თქუტნო,	მათნო.

იოტი სათეს :

იოტი არს კერძო სიტყვისა სასრბოლო, პირიანი თუ ნიერ უამისა, წინწყობილი და ქუტწყობილი სასრბოლოთა კერძოთა სიტყვისა საპირისპირო, რლი იწოდების: მიერ, ამისად, გჱ: კაცი ესე, და ესე კაცი. ხოლო იოტისა რლიმე არს შეთქმულობაჲ ვიდრე მყოფოთა და არს შეთქმულეჲ

ბაჲ ვიდრე შეოფთასა და არწ ესენი: ესე, ებე, იგი, ეს, ებ, ის, ვა: ეს კაცი, ებ, კაცი, ის კაცი. ხოლო რლიმე შეთქმულობაჲ შეოფთისა და არიან ესენი: ამა, იმა, მაგ, თავადმა, ვა: ამაღეს, მაგღეს, იმაღეს, მან თავადმა. ან რლი თავით თჳსით ვერ შემძლებელ არს შეოქმულობასა უოფილისა, ან ლექსა საკერძოსა ზეურით იქს შეოქმულ, ვა: ნეტარ არს მათდა (მისსა), რლი წმინდა არს გულითა.

ხოლო არს რ აწმყოფისა შემთქმულებელნი იმყოფებიან შეთქმულებად უოფილისა, ვა: მას დღესა შა იცოდით. ხოლო რლიმე არწ შეთქმულებაჲ წოდებისანი და არიან ესენი: ჳი, ცე, ვინ, ტო, ქა, არს. ხოლო არს სანი იოტად, რლ დანიწყების თჳსად მტვირთველისად, ვა: მოვსტრი ხეს, ავიკიდებ კაცს, და ეგრეთვე სხუანი.

ხოლო სდევენ იოტსა ოთხნი: { ნათესავი
პირი
რიცხვი
სრბოლნი

ნათესავნი სანი: { სამამაო, ვა: ტო
სადეაო, ვა: ქა
ზიარი, ვა: ვინ, არს, ჳი, ცე, ჳეი.

პირი თავით თჳსით მესამე მხოლოდ აქუს, ვა: ეს, ებ, ის, ან ელი პირივანი ლექსთა თა დანიწყების, ვა: რლ ვი, რლ ჳი, რლ ჳიის.

რიცხუნი ორნი სამსოლო, წა: ეს. სამრავლო, წა: ესენი.
სრბოლნი ათნი სახელისაებრ:

წრაფს.	ესე,	ესენი,	ესეები,	
სანათეს.	ამის, ამისი,	ამათი,	ამაებისა,	
სამიც.	ამას ამასა,	ამათა.	ამაებსა,	
სამოქმდ.	ამით, ამისით,	ამათით,	ამაებით,	
საძიება.	ამას,	ამათს,	ამაებს,	
სადასაბ.	ამისგან,	ამათგან,	ამაებთაგან,	საგან,
სამეტყ.	ამისას,	ამათსას,	ამაებისას,	
საშორის.	ამაში,	ამათში,	ამაებში.	
საგარეშ.	ამისითა,	ამათითა,	ამაებითა.	
საწოდებ.	—	—	—	

ხოლო ამისაებრ ისრბოლფიან: ეგე და ისი. ხოლო
ამად, მაგად ისრბოლფიან შირფელისა სქესითა, წა: ამისა;
კდ მეორისაცა, წა: ამისი, იმისი, მაგისი და ეგრეთვე
სხუანი. ხოლო თაფადი ისრბოლფის შლსა სქესსა ზედა,
წა: თაფადი, თაფადისა, თაფადითა და ესე ფითარნი.

ხოლო რომელი ისრბოლფის ესრეთ:

	სამსოლოო
საწრფ.	რომელი და ვინ
სანათეს.	რომლისა, ვისი
სამიცემ.	რომელსა, ვისა
სამოქ.	რომლითა, ვითა (?)
საძიებ.	რომელს, ვის

სადასაბ. რომლისაგან, ვისგან
სამეტ. რომლისას, ვისას,
საშორის. რომელში, ვისში,
საგარეშ. რომლითა, ვისითა,
საწოდებ.

სამრავლო

საწრფ. რომელნი და ვინანი,
სანათეს. რომელთა, რომლებთა, ვისთა,
სამიცემ. რომელთ, რომლებთ, ვისთ,
სამოქ. რომლით, რომლებით, ვისეზით,
საძიებ. რომლებთ, რომლებს, ვისებს,
საშორის. რომელთაგან, რომლებთაგან, ვისებთაგან, ვის-
თაგან,
სამეტ. რომლებისას, ვისებისას,
საშორის. რომლებში, ვისებში,
საგარეშ. რომლებითა, ვისებითა,
საწოდებ.

ხოლო საკითხველო, რომელი: ვინ, რაჲ, ვის; აწ იოტსა
ამასთან მავლობენ ესენიცა: ამა, იმა, ამაღლესა შინა, იმა
სახლსა შინა დაიმკვიდროთ. ხოლო საცნობელ არს რა-
მელ იოტნი ესენი: ეს, ებ, ის, ებე, ესე, ისი, თავადმა,
რავამს თავით თჳსით მავლობენ და არა იყუნენ შერთულ
სახელსა რამესა თა არს სახელდართუღნი, ვა: ესე არს
კორცნი ჩემი; ესრეთვე სხვანი შეიგნე.

ათრონისათჳს.

ათრონი არს ლექსი უსრბოლო, რელი დაწვევის კერძოთჳ სიტყვისათა წინაცა და ბოლოსაცა, გჳ: მიერ ღთისა და ღთისა მიერ ხოლო ათრონთაგანი რწნიმე არწ ამხმელნი და არიან ესენი: უ, თზნიერ, გარდა, გარნა, რწ არწ ესრეთ ძლით. ხოლო რწნიმე არწ ვითარ საწყობნი და არწ ესენი: უწინარეს, უკანასკნელ, შდ, უწინ, მისდა უკან, შემდგომად მისდა, შლ მისდა. ხოლო რწნიმე არიან მოადგილენი და არწ ესენი: ზენა, ქუჭნა, ზედა, გარემო, სწორ, ჰირისჰირ, ახლო, ახს, ვიდრე, მდე, ვირე, ვირ. რომელნიმე არიან განმაშორებელნი: გარე, გარდა, რომელნიმე არიან საუმეტესო და არიან ესენი: უმაღლეს, უზესთაეს, და არიან ერთ ძლით. ხოლო რწნიმე სანანადჳილე: გან; ხოლო რწნიმე არს სამგზავსო და არს ესენი: ებრ, ვით; ხოლო რწნიმე არს ერთად მყოფობასა დანიშნავს: ესე, ურთ; ხოლო რწნიმე არს შემეკობაჲ და არს: შე; ხოლო რწნიმე არწ მანაკუჭთებელნი მსრბოლთა და არწ ესენი: მიმართ, მიერ, გან, სა, თა. ხოლო სამიზეზო სათა იქტევიან ესე ათრონჲ: თჳს, თვინ.

ზმართულისათჳს.

ზმართული არს ლექსი უსრბოლალო, რელი ზემდებარებით ზმნისა და შეწინარებისა და საზემდებაროს სახელისა ვითარობასა მათსა დანიშნავს. ხოლო ზმნისა ზა

შემდებარული, რლი არს: მსწრათელ მსწრათელ წავიდნენ. ხოლო შექენარებასა, გა: ფედ მსწავლული. ხოლო სასემდებაროსა სახელსა, გა: დიად შუტნიერი.

ხოლო ზდევენ ზმართულსა სამი: ნაკუტთნი, სახენი და დანიშნულებანი.

ნაკუტთნი სამნი { მარტივი, გა: მსწრათელ
ურილი, გა: მსწრათელ მსწრათელ
ზეურილი, გა: მსწრათელ მსწრათულად.

სახენი ორნი: ჰლ სამგზავსო გა: მარტო, და გამომჭვირვალო, გა: მარტივად. ხოლო არს, რ ჰლ სამგზავსო არა იქმნების ზმართულად, ად სხუათა კერძოთა, გა: მოცტიქულებრ ესრეთ და ისრეთ.

ხოლო გამომჭვირვალოთა მაგალითი არს: ებრ, საფით, გავს, ად, ებ, არს, ით; ებრ, გა: მოცტიქულებრ საფით, გა: წწმეტეველსაფით; გავს, გა: კაცს გავს; ად, გა: კეთილად; ებ, გა: სომხურებ, ქართულებ; არს, გა: რლ არს; ით, გა: კაცსაფით, მალფით.

ხოლო დამნიშუნელნი ფდნი, რლხი დაიწყებინ თვთვეულად.

სასაწადლო: ნეტართუ, წართუ, ვაშთუ, ვახთუ.

სამკითხველო: რათა, რასათხს, რასთხს, ვისა, ვისად, რაფარ, რას, რაჟ, ვითარ, გა, ვითარი, რაჟ, რლ არს, სითგან, რაჟამს, ოდეს, რამდენგზის, რლისათხს, რისთფინ.

საწარმოქმელო: ტე, ჳი, ესრეთ, კერეთ, ისრეთ

სადასამტკიცო: ნანდგილ, ჳტად, მაროლად, უსაცოლოდ, აშენ, უთუოდ, სწორედ.

სამსაჯულო: გადნიერად, ცხადათ.

სადამთარველო: იღუმალ, უნუშად, შალვიი, ფარვით.

საუკუნთქმო: არა, ნუ, არარაფთმე, არაკთირაფთმე, არა სდ, არაოდეს, არაჟამს, არასხანს, არასდროს.

სათუცავსა შს: ესე, ეგრეთ, ესრეთ, ნუ.

საეჭველო: უკუშტოუ, ნუთუ, არათუ, თუმცა, ჭბონე.

საამჯნო: არაოდეს, ნუუკუშტ, უკუშტოუ.

საბრძანებოსა: ვიმართ, გმია, დაეხსენ, კაფა, გუეოფა.

სამგზავსო: ესრეთ, ეგრეთ, ისრეთ, აგრე, მაგრე, იგრე, ამისებრ, იმისემრ, მაგისებრ, მგზავს მისდა.

სასხვაებო: სხვარიგათ, სხვაფერ, სხვაგუარ, არა ესრეთ.

სამეორედო: მეორედ, გდ, მეორე, სხვაცაფ, კიდევ, აწცა.

საგაყოფო: სამრავლო, უმარავი, მეორედი, მესამედი.

საშესაკრებო: ერთბამად, საზოგადოდ, საყოელთოდ, საერთოდ, სათემოდ, საქუშენოდ.

სადასამუარო: ფდ, დიად, ძნელ, ფდ-ფდ, სასტიკ, უფრორე, უმეტეს, მეტად, ამისუფრო.

სათანამდებო: უბრალო, უთანამდებო, უვანშო, უვალო, ამოდ, ცრუდ, უბრალოდ, ტუეილად, ცუდად.

საადგილო:

რწლიმე არწ	{	სადა, აქა, მანდა, იქა, მადლა, დაბლა, შოა
		რის, გარე, აქამომდე, მინამდე, მანამდე,

ადგილი:

{	ფემოთ, ქუშმოთ.
---	----------------

წრწლიმე ად-

{	იქითგან, მანდიდგან, მუნითგან, ფეითგან,
	გილსა; რდ

არწ:

{	ქუშითგან.
---	-----------

რლი ადგილისა და ადგილისად: { სადა, სადით, აქ, მანდ, მუნ, აქანა, მან-
დანა, იქანა, ელსა არეს, სსუას არეს,
სემოკერძო, ქუტმოკერძო.

ხოლო რლიმე ადგილისაგან: { სითგან, აქითგან, მუნითგან, მაღლით-
გან, დაბლითგან, შორითგან, შორის-
გან.

ს რლიმე ადგილ-სა დანიშუნენ: { მაღალს, დაბალს, დაღმართს, და-
მრეტს.

საყამიეროსი ერთბლით არს შინი: { აწ, აწცა, ახლა, აყამს, დღეს, ხვალ,
წინათ, ხვალისად, ზუგ, განთიად, გან-
თიადს, დილეულ, მწუხრს, მწუხრისა,
უდილაოდ, ცისკარს, რიყრაყოდენ, ოდეს,
რაყამს, რახანს, ოდესმე, არაოდეს, ჯერ,
ჯერეც, არლა, არლარა, ვიდრე, ვიდრემე,
ვიდრემდის, მაყამს, მაყამსა შინა.

ს ამას თა არს ესენიცა: { გუშინ, გუშინასწინ, ძოდან, შარშან,
შარშანწინ, უწინარეს.

საპირისპირო: აჭა, აჭა აქა, ცე.

ყამსაყამიერო: ერთბამად, მეისტანად.

სამსწრაფლო: მეისად, მეესეულად, იქითად, მაღად,
ანაზღად, წამად, ჩქარათ, ფიცხად, ცქვიტად, კისკასად,
არდიფრე.

უმოსწრაფესო: იმწამ, იმყამ, ყამსა მიმართ, მეესეუ-
ლად, აპა ჭა.

საუტყველოსათუხ: უტყვად, მდუმრად, ჩუმად, წყნარად,
მყუდროთ, ლმოზიერად.

საპირითათვის: შდ, უწინ, უწინარეს, უპირველეს, უპირატეს, აზა, შდ, უკან, უკანით, დასასრულისად, ერთად, თვთვეულად, ამასუკან, ამისა შდ

ხოლო ესენიცა ამას ზედავე: ვინათგან, ძოდანითგან, შარშანდღითგან, გუშინდღითგან.

განსაშორებელი: შორის, განშორებად, შარტო, მხოლოდ, შარტიყად, ობლად, ერთად.

რიცხვის საცხადო: ერთჟენ, ორჟელ, სამგზის.

უცხადოსათვის: მუდამ, მარადის, სულ, მრავალგზის, ბევრჟერ, რადენგზის, რადენ, რაზომ, ესოდენ, ეზომ, ბევრი, მცირედ, რაჲ, კნინოდენ, მციროდენ.

ხოლო ზმართულთა თა მწყობრ არიან და სამწყხსა
რონი ესენიცა:

სანეტარო: ნეტაჲ, გაშვას, ვახვახ.

სააგდებოსი: ვაჲ, ახვაჲ.

სამოსათვის: ვიშ, ვიჲ.

სამძიმროსათვის: ოჭ, ოჭო, უში.

გასაგვირგოსათვის: ჳი, ეჭ, ბაბაჭა.

საბეზღროსათვის: იიშ, ელ, ვილ, ოჯ, უჯ.

სადსამწყველოსათვის: ვუჲ, ტატატატა, ოლლლ, ულლლ.

საწყინოსათვის: ელ, იჭ, უჭ.

შემკურელისათვის.

შემკურელი არს გერძო სიტყვისა უსრბოლოდ, რლი შეჭკრავს და განჭყოფს აღწერილსა შესახედავითა, ვა:

ჰაფლუ და ბარნაბა ვიდოდენ და ჰქადაგობდენ; და არიან
ელნი ათორმეტნი:

საკონთშემწუნელო
განმაშორებელი
საწინააღმდეგო
სასხვაო
სამიზეზო
სამიზეზმომლებლო
საჟეროვნო
საუღონო
საწინასაწიეო
საგანსაყოფლო
საუსრულო
უსახმარო.

ხოლო საკონთშემკურელო, არნ, რლი სხუა და სხუა
წერილი ერთს აჩრსა წა მდის მიიღებენ და არიან ესენი:
და, და, ხოლო, ვა, რლი განიყოფის ნათესავ არს და რლი
განჭყოფენ (შემდგომებელნი) არიან შემდგარნი სხუობანი:
ხოლო რლთა განყოფილება იქმნა ესენი სახენი არიან:
კდცა განითვსების და ვა: იაკობ და იოფანე ძმანი არიან.
საგანმაშორებელნი არიან, რლ რამესა საქმესა და მოქმე-
დებსა განჭყოფენ და არიან ესენი: ანუ, და ანუ, ან, ანუ-
თუ, და ანუთუ, ვა: ან მეწაფალ, ან შენ, ანუ მე წარმიწე-
რია, ანუ შენ. საწინააღმდეგო არნ, რლი მიდევნულ წი-
ნააღმდეგად შემოიყუნებენ და არნ ესენი: ად, მაგრამ.

მუნკი, რლ არს: არაესრე უდთონი არა ესრე, ნდ ვა მტყვერი. ხოლო განითვსება ნდ, ვა: არამე ნდ მადლი ღთისა, რლი დამკვიდრებულ არს ჩვენ შს: სასხვაო არიან, რლნი მიღვენებულსა წინააღდგომებრ შემოიყუანებენ, ნდ ესენი უფროსად იმა სიტყვათა შს იმყოფებიან: რლთ უწინარეს აღსრულებულ იუოს. ხოლო მეორისა აზრობისა დასაბამი იუოს და არიან ესენი: აწ, აწცა, კდ. ახლა, ხოლო აწ, ვა: აწ იდიდა ძე კაცისა. სამიზეზონი არიან, რლნი მიზეზ ყოფილსა საჯერად წაღართვთა შემოიყვანენ და არიან ესენი, რ ამისთვის, ამისთვის რ, ნაცვლად. რ, რლ არს: არაარა სიქადულ არს ჩემდა, რ ჯერა არს ჩემდა.

ნაცვლად ამათა არიან: რა, ვითარ, რლნი ჭყოფენ უჯეროსა მიზეზ ჭყოფენ, ვა: გულსა შა ჩემსა დავითარე სიტყვნისი შენი, რა არა შეგცოდო შენ. სამიზეზომიმლებლო არნ. რლნი წარსრულს მიზეზისა მიღებით სამიზეზონს დართულ ჭყოფენ და არნ ესენი: რლისათვს, ამიერიტგან. ამისთვის, მისთვის, ვა: კაცისა უკეთურისაგან მისხსენ მე. ამისთვის აღგიარო წარმართთა შს. საჯეროვნო არნ, რლნი წარსრულნი დაჯერებით დაიდგინებიან უზბრად და არნ ესენი: აწ უკუჭ, სადამე, ერთბამად, ეე, მამა, ქუჭ, აბა, ვა: შეფენი ვიეთგან მიიღებენ ხარკსა. თქუჭს უცხოთაგან, აწ უკუჭ თავის უფალ არიან ძენი. საულონონი არიან, რლნი უნებლიედ გამოირჩევენ მეორესა და არნ ესენი: ხომ, მანც, მამ, ვა: უკუჭთუ ვერ კელეწითებ თვილო სოფოსობას ყოფად, სრულ ღრამმატიკოსი მაშინც იქმნები. საწინა სარჩიონი არნ, რლნი ყოფილი ყოფადი-

საგან და სარჩევულ ჭეოფენ და არნ ესენი: არს ვიდრე, გვა: კეთილ არს მოსრულს სახლსა გლოვისასა, ვიდრე განცხრომისასა. საგანსაყოფო არნ ესენი, გვა: თუ, რეცა თუ, რლ არს, გვა: რლსა გესხნეს ცოლნი, გვა თუ არა გესხნეს. საუსრულონი არნ, რლნი შდ სიტყვათა თაფისთა სხუასა რაჟსმე სიტყვასა სთხოენ და არიან ოთხ: რლ არნ სასაჭეჭდასონი: შდ, თუ, უკუჭთუ, რლ არს, ვა: უკუჭთუ გიუვარდე მე, სიტყვანი ჩემი დაიმარხენით. მერმე, თულა, რ თულა, რლნი მეორესა სიტყვასა წინააღმდეგად შემოიუვანებენ, გვა: რ ძელა იყო მერმე, ად რ და რ, რლითა წასრული მოიხსენების. განცხადებისათჳს, გვა: წერლილ არს მამა მრავალთა გეო შენ, ად რ არა ხოლო მისთჳს. მეოთხე ვინათგან, რლითგან, გვა: ვინათგან ურიანიცა სასაწაულსა ითხოენ. უჯერონი არიან, რომელნი არა ჯეროა ვნად შევლენ სიტყვათა შს და არნ ესენი: უკუჭთუ, ვთქუ, მცა, გინა, გვა: ვიცით უკუჭთუ ღთისაგან მოსრულ ხარ მოძღვრად. ხოლო განთჳსდების: ვთქუ, ვა: მე ვთქუ ღთნი სამე ხართ. ხოლო გინა უჯეროდ მიიღების ლექსოა შს გვა: გინა მე, გინა შენ, თუ მე, თუ შენ.

